

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Студентки 2 курсу, 7-м групи,
спеціальності 072
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціалізації «Міжнародні фінанси»

Чернишенко
Людмили
Володимирівни

Науковий керівник
к.е.н.

Гусаревич Наталія
Володимирівна

Керівник освітньо-професійної програми
д.е.н., професор

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
д.е.н., професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2021

	2
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....	6
1.1. Сутність та структура міжнародної інвестиційної діяльності	6
1.2. Особливості проведення інвестиційної політики у зарубіжних країнах.....	13
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	22
2.1. Прямі іноземні інвестиції як важлива форма міжнародної інвестиційної діяльності України.....	22
2.2. Динаміка та структура прямих іноземних інвестицій в Україну	31
РОЗДІЛ 3. ПРІОРИТЕТИ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	35
3.1. Удосконалення міжнародної інвестиційної політики України	35
3.2. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату України.....	43
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

На сучасному етапі економічного розвитку характерною рисою міжнародних економічних відносин є зростання інвестиційних операцій. Водночас із розширенням інструментів та операцій на міжнародному фінансово-кредитному ринку з'явилися можливості розміщувати та вкладати ресурси незалежно від валюти та походження країни. Таким чином провідне місце в системі інвестування посідають міжнародні інвестиції. В епоху глобалізації вагому роль у економіці відіграють прямі іноземні інвестиції, які слугують ефективним засобом як економічного так і технологічного розвитку країн. Прямі іноземні інвестиції є частиною відкритої і ефективно функціонуючої економічної системи і важливим чинником розвитку.

Водночас міжнародне переміщення капіталу не тільки безпосередньо забезпечує функціонування міжнародних інвестиційних ринків, ринків капіталу, фінансових ринків, але й створює умови для стимулювання розвитку міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції. Ця форма прояву міжнародного руху капіталу забезпечує механізм прямого іноземного інвестування. Сьогодні основними суб'єктами процесів прямого іноземного інвестування є суб'єкти міжнародного бізнесу, адже саме вони завдяки своїм масштабам, формам та особливостям діяльності, не тільки формують тенденції міжнародного інвестування, але й використовують цей механізм задля досягнення максимальних ефектів своєї глобальної діяльності. Саме, завдяки, різноманіттю інструментарію інвестиційних стратегій, який використовується суб'єктом міжнародного бізнесу, досягаються безпрецедентні можливості переваг володіння, локації та інтернаціоналізації у глобальному вимірі.

Слід зазначити, що дослідження даної проблеми були започатковані зарубіжними вченими В. Бернсом, П. Хавранеком, Г. Бірманом, С. Шмідтом, Г.Й. Грейсоном, А.А. Робічек і С.К. Майерсом та ін. Серед вітчизняних

науковців слід відзначити праці А. Савчука, С. Супруна, О.В. Гаврилюка, М.І. Петренка, С. Кравченка та інших.

Проте наявні розробки здебільшого мають описовий характер або стосуються окремих аспектів міжнародної інвестиційної діяльності. Вивчення літератури з окресленої проблематики дало можливість побачити, що нині відсутня комплексна класифікація міжнародної інвестиційної діяльності України в умовах глобальної конкуренції з позиції співвідношення мотивів та ризиків їх імплементації щодо умов окремих міжнародних ринків та застосовуваних форм діяльності на них.

Метою магістерської роботи є розкриття сутності та особливостей здійснення міжнародної інвестиційної діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- Розкрити сутність та структуру міжнародної інвестиційної діяльності;
- Узагальнити та систематизувати досвід зарубіжних країн щодо особливостей проведення інвестиційної політики ;
- Оцінити сучасний стан прямих іноземних інвестицій як важливої форми міжнародної інвестиційної діяльності України;
- Проаналізувати динаміку та структуру прямих іноземних інвестицій в Україну;
- Запропонувати напрями удосконалення міжнародної інвестиційної політики України;
- Окреслити основні шляхи поліпшення інвестиційного клімату України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання щодо процесу здійснення міжнародної інвестиційної діяльності.

Об'єктом дослідження є міжнародна інвестиційна діяльність та особливості її здійснення в Україні.

Теоретичною основою роботи стали наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі інвестування, дослідження вітчизняних і

зарубіжних учених з теорії міжнародної інвестиційної діяльності. Правове поле дослідження становлять чинні законодавчі та нормативні документи, що регламентують особливості здійснення інвестиційної політики.

Методи дослідження. У магістерській роботі використано сукупність загальних, загальнонаукових, конкретно-наукових та спеціальних методів та підходів, що сприяло реалізації концептуальної єдності дослідження. Зокрема, застосовано семантичний аналіз, методи індукції та дедукції, загального та особливого, формалізації, логічний та історичний підходи. Також у процесі досліджень використовувалися методи: логічного узагальнення, системного підходу, економіко - математичного моделювання.

Інформаційна база містить наукові публікації вітчизняних та зарубіжних періодичних і спеціальних видань, дані Державної казначейської служби України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України та Статистичного агентства ЄС «Євростат». та ін.

Наукова новизна полягає у розкритті сутності та доповненні визначення іноземних інвестицій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були опубліковані в збірнику наукових статей.

Структура дослідження. Магістерська робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРИТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1. Сутність та структура міжнародної інвестиційної діяльності

Світова економіка, яка динамічно розвивається під впливом зростаючої конкуренції, постійно змінюється та потребує зміцнення міжнародних економічних зв'язків, а також розширення та поглиблення інвестиційного співробітництва для країн, які не бажають залишатися поза сучасними світогосподарськими процесами. Відчуваючи брак фінансів, що, переважно, спричинено «виснаженням» державних бюджетів та недостатністю внутрішніх інвестиційних ресурсів, країни перебувають у пошуку шляхів накопичення власного капіталу. Від кінця ХХ – початку ХХІ ст. тенденція до залучення іноземних капіталів набула глобальних масштабів: темпи збільшення міжнародних інвестиційних потоків почали перевищувати темпи приросту світової торгівлі.

В умовах глобалізації економічний розвиток будь-якої країни тісно пов'язаний із підвищенням ефективності інвестиційної діяльності для іноземних інвесторів. Приймаючи інвестиційне рішення щодо розміщення виробництва в країні, іноземний інвестор спочатку оцінює свій потенційний інвестиційний ринок. Визначення ефективності інвестиційної діяльності країни – одне із складних завдань, вирішення якого базується на застосуванні різних підходів.

Іноземні інвестиції сприяють економічному зростанню приймаючої економіки, її інтеграції в світове господарство на основі перенесення виробничих потужностей, передачі технологій, капіталу, управлінського досвіду, навичок, інновацій [1].

Важливим фактором залучення міжнародних інвестицій є імідж країни на міжнародній арені, її позиції в топ-рейтингах, досвід інших інвесторів у країні тощо [38, с. 212].

Термін «іноземні інвестиції», як економічне явище, яке здавна привертало і привертає увагу вчених-економістів, неоднозначно та різнобічно тлумачиться у літературних джерелах. Тому на рис. 1.1 представлені підходи до визначення сутності поняття «іноземні інвестиції».

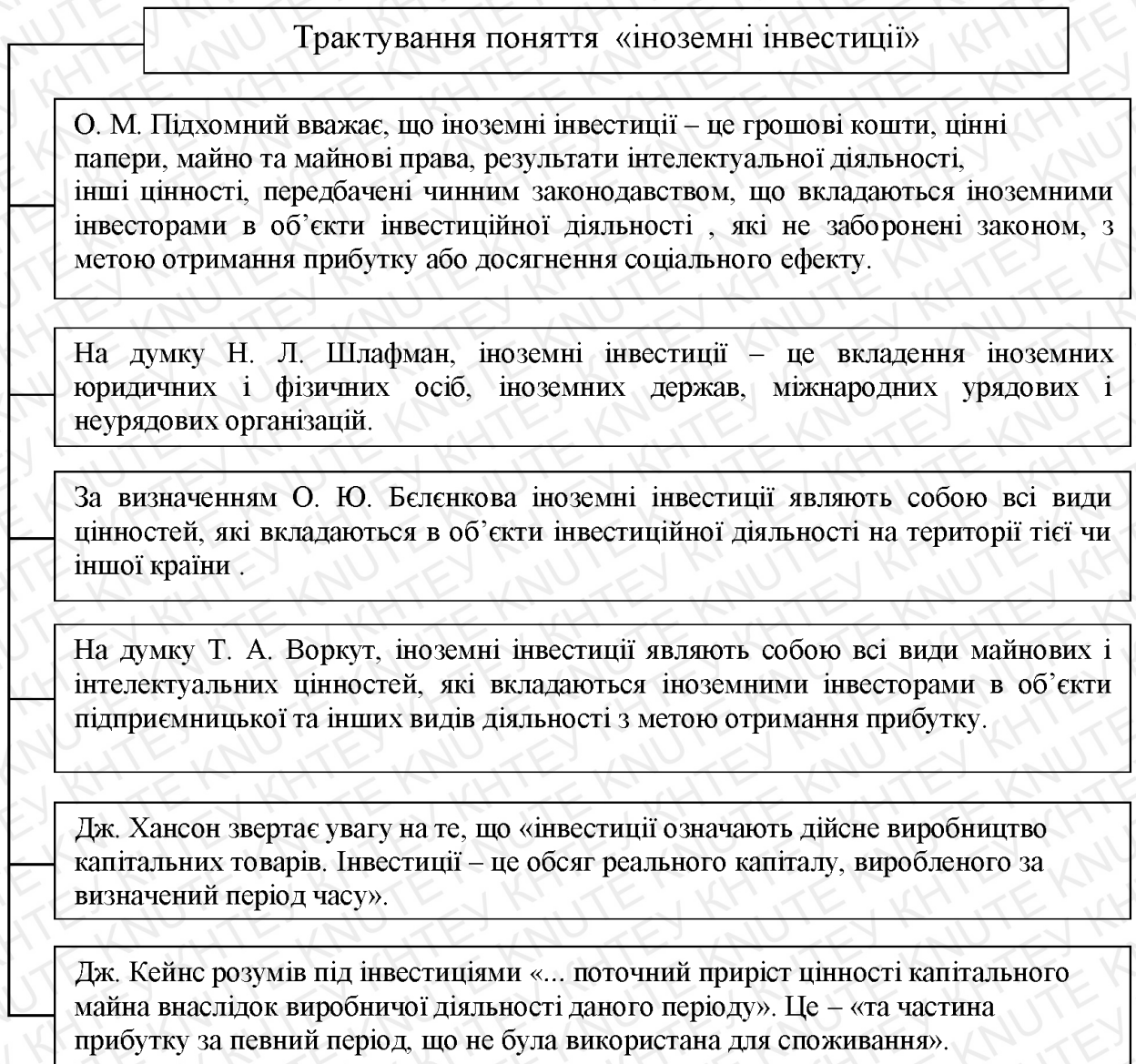

Рис. 1.1. Підходи до визначення сутності поняття «іноземні інвестиції»

Джерело: Складено автором.

Варто відзначити, що найприйнятнішим визначенням терміну «іноземні інвестиції», є визначення, яке дано в Законі України «Про режим іноземного інвестування» (ст.1): «Іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності

відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [21].

Формування конкурентоспроможної економічної структури суспільства потребує мобілізації всіх національних ресурсів, абсолютного використання існуючих переваг. Однак поза увагою не можуть залишатись інвестиційні джерела, які перебувають за межами країни і здатні посилити темпи її економічного зростання. Для окремих держав, у тому числі України, саме масштабна диверсифікована міжнародна інвестиційна діяльність може істотно впливати на базові механізми власного економічного розвитку.

Визначення поняття «іноземні інвестиції», доцільно запропонувати власне визначення даного поняття. На нашу думку, іноземні інвестиції – це вкладення капіталу в підприємство за кордоном, що забезпечує набуття довгострокового економічного інтересу через отримання інвестором контролю над об'єктом вкладення капіталу й передбачає одержання підприємницького прибутку (доходу) та/або ж досягнення соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефектів. Процес проведення порівняльної характеристики підходів до визначення сутності категорії «іноземні інвестиції» у вітчизняній і міжнародній практиці (табл. 1 Додаток А), доцільно систематизувати дані підходи у розрізі трьох ключових рівнів змістовної наповненості категорії «іноземні інвестиції»: макроекономічний; інституційний; мікроекономічний. Формулювання сутності економічної категорії передбачає визначення найбільш суттєвих характеристик інвестиційної діяльності, а саме: – відносини двох сторін з різних країн при перетині інвестиційних ресурсів національних кордонів держав, що відбуваються в межах законодавства приймаючої сторони; – найбільш повний опис сучасних об'єктів та суб'єктів інвестицій; – призначення інвестиційних ресурсів для отримання інвестиційних результатів, насамперед, збільшення капіталу (зростання вартості компанії, створення національного продукту), досягнення певного рівня прибутку та різного роду наслідків.

Формулювання сутності економічної категорії передбачає визначення найбільш суттєвих характеристик інвестиційної діяльності, а саме:

- відносини двох сторін з різних країн при перетині інвестиційних ресурсів національних кордонів держав, що відбуваються в межах законодавства приймаючої сторони;
- найбільш повний опис сучасних об'єктів та суб'єктів інвестицій;
- призначення інвестиційних ресурсів для отримання інвестиційних результатів, насамперед, збільшення капіталу (зростання вартості компанії, створення національного продукту), досягнення певного рівня прибутку та різного роду наслідків.

Наступне визначення відповідає поданим ознакам сутності інвестиційної діяльності як економічної категорії. Інвестиційна діяльність – це економічна категорія, що характеризує систему економічних відносин між учасниками з різних країн, що виникає в процесі інвестування фізичними особами, юридичними особами, міжнародними організаціями, державами за межами країни походження (згідно із законодавством країни реципієнт) ресурси (матеріальні, нематеріальні), мати грошову оцінку, фінансові активи, гроші, позики та кредити), а також технології, навички та знання у галузі управління, маркетингу, підприємництва для здійснення інвестиційної діяльності для збільшення капіталу, прибутку або досягнення економічних досягнень, соціальні, інноваційні та екологічні ефекти [45, с. 85].

На основі узагальнення формулювання терміна «інвестиційна діяльність» можна зробити висновок, що кілька визначень мають важливі недоліки, загальні для всіх трьох груп дослідників. Відповідно до світового досвіду, який у багатьох сферах є прийнятним для України, інвестиційна діяльність охоплює країни зі стабільними соціально-економічними умовами та ефективною інституційною підтримкою, де в результаті сприятливого інвестиційного клімату створюються умови для повернення інвестицій. адекватний без значних ризиків. Можливими напрямками активізації інвестиційної діяльності в Україні є: стабільне законодавство, що забезпечує

державні гарантії захисту національної та інвестиційної діяльності протягом тривалого часу; створення сприятливого клімату для інновацій та інвестицій для реалізації пріоритетних інвестиційних проектів; заборона ввезення інвесторами застарілих продуктів та технологій; розробка та прийняття законодавчої бази для страхування ризиків для компаній з інвестиціями. У табл.2 Додатку Б складено таблицю структури поняття «інвестиційна діяльність», розкрито існуючі визначення на три складові. Аналіз показує, що спроба узагальнити суть досліджуваного поняття простежується в кожному визначенні. Опис вмісту також присутній майже у всіх визначеннях. Найгірше, як показують матеріали таблиці, ситуація склалася з третім елементом: результатом явища. Ні в одному з визначень цього немає, що вказує на неповноту цих визначень, оскільки відсутність результату явища у визначенні поняття чи категорії не дозволяє використовувати їх як ланцюги, що утворюють основу економічної системи.

Таким чином, приймаючи рішення про інвестування вільного капіталу, інвестор спочатку вивчає фактори, які, на його думку, можуть вплинути на збільшення вартості капіталу, вкладеного в об'єкт інвестування, обов'язково враховуючи ризик збитків. Також доцільно класифікувати існуючі підходи до визначення категорії (поняття) «інвестиційна діяльність», для яких дослідник, по-перше, визначає загальні характеристики у визначеннях, представлених у таблиці, а, по-друге, з'ясовує відмінності між ними. Це дозволяє виявити специфіку точок зору. На основі узагальнення формулювання терміна «інвестиційна діяльність» можна зробити висновок, що кілька визначень мають важливі недоліки, загальні для всіх трьох груп дослідників. Відповідно до світового досвіду, який у багатьох сферах є прийнятним для України, інвестиційна діяльність охоплює країни зі стабільними соціально-економічними умовами та ефективною інституційною підтримкою, де в результаті сприятливого інвестиційного клімату створюються умови для повернення інвестицій. адекватний без значних ризиків. Можливими напрямками активізації інвестиційної діяльності в

Україні є: стабільне законодавство, що забезпечує державні гарантії захисту національної та інвестиційної діяльності протягом тривалого часу; створення сприятливого клімату для інновацій та інвестицій для реалізації пріоритетних інвестиційних проектів; заборона ввезення інвесторами застарілих продуктів та технологій; розробка та прийняття законодавчої бази для страхування ризиків для компаній з інвестиціями.

Зростання іноземних інвестицій призводить до збільшення економічного розвитку країни, тому для реактивації інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які в сукупності формують інвестиційне середовище країни та прямо чи опосередковано впливають на іноземних інвесторів, щоб вони інвестували там свій капітал.

Враховуючи значні обмеження інвестиційних ресурсів, відсутність ефективної державної підтримки та необхідність залучення інвестицій, інвестиційна привабливість окремих проектів чи компаній з урахуванням економічних, політичних та соціальних факторів набула сьогодні важливого значення в будь-якій країні [47, с. 105]. Зокрема, приймаючи рішення про інвестиції та вибираючи країну для реалізації інвестиційного проекту, важливо, щоб інвестор вибрав пріоритетну сферу для інвестицій. Таким чином, можна запропонувати класифікацію іноземних інвестицій за сферами: агропромисловий комплекс, легка промисловість, лісова промисловість, машинобудування, медична промисловість, паливно-енергетичний комплекс, транспортна інфраструктура, зв'язок, хімічна та нафтохімічна промисловість, соціальна інфраструктура.

Також важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є державна політика щодо залучення іноземних та національних інвестицій, участь країни в міжнародній договірній системі та традиції її дотримання, ступінь і методи державного втручання в економіку країни, ефективність державного апарату. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Тому необхідно детально вивчити інвестиційний клімат,

властивий країні, визначити основні його проблеми та недоліки, а також розглянути можливі напрями вдосконалення [4].

Інвестиційна діяльність, спрямована на здійснення прямих інвестицій за кордон чи іноземних, може розглядатися як міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність. Основу міжнародного портфельного інвестування складають операції з цінними паперами. У ширшому контексті на міжнародні інвестиційні процеси впливають стан розвитку світової економіки, стан міжнародних факторних та інвестиційних ринків, стабільність світової валютної системи, розвиток міжнародної інвестиційної структури.

До національних інституцій належать інвестиційні фонди та компанії, пенсійні фонди, страхові компанії, взаємні фонди та банки. Одночасно з національними інвестиційними інститутами в міжнародній інвестиційній діяльності активну участь беруть міжнародні інвестиційні інститути (міжнародні інвестиційні фонди, компанії, промислові і фінансові ТНК, міжнародні фінансові організації). Сукупність усіх цих інститутів і є міжнародна інвестиційна інфраструктура, яка не тільки забезпечує обслуговування руху коштів від інвестора до реципієнта, але й задає можливі схеми такого руху [3].

Отже, важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є її державна політика щодо залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, участь країни в системі міжнародних угод та традиції її дотримання, ступінь та методи втручання держави в економіку тощо. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Виходячи з дослідження, слід зазначити, що зростання іноземних інвестицій призводить до зростання економіки країни-реципієнта, тому для поживлення інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які разом утворюють інвестиції країни навколишнє середовище і прямо чи опосередковано впливають на готовність іноземних інвесторів інвестувати в нього.

1.2. Особливості проведення інвестиційної політики у зарубіжних країнах

Інвестиції є засобом пришвидшення процесів обороту капіталу суб'єктів господарювання. Вони забезпечують зростання рівня прибутковості, формують пріоритетні напрями розвитку економіки, стимулюють процеси реструктуризації системи управління економічною діяльністю, забезпечують створення наукомістких виробництв, підвищують рівень соціальних стандартів. За допомогою інвестиційних ресурсів здійснюється приріст ВВП, пришвидшується його перерозподіл між учасниками економічних процесів, галузями економіки. При цьому рівень розвитку окремих складових економічної системи залежить від державних пріоритетів та цілей, які, своєю чергою, повинні відповідати основним потребам суспільства.

Необхідною умовою розвитку економіки будь-якої держави є висока інвестиційна активність. Вона досягається за допомогою зростання обсягів залучення інвестиційних ресурсів і найбільш ефективного їх використання у соціальній сфері та пріоритетних галузях економіки. Інвестиції формують виробничий потенціал на новій науково-технічній базі та зумовлюють конкурентні позиції країни на світових ринках. Їх якісний рівень, кількісне зростання та співвідношення дають уявлення про здійснювану державою інвестиційну політику. Інвестиційна політика держави являє собою концепцію ефективного управління інвестиціями, змістом якої є стратегічна ідея організації інвестиційної діяльності та комплекс цілеспрямованих заходів з регулювання економічних відносин в інвестиційних процесах всіх рівнів, а метою – забезпечення стабільного та ефективного функціонування системи суспільного відтворення в конкретних економічних умовах.

Загалом кількість інструментів формування та реалізації інвестиційної політики держави досить обмежена. Кожен з них виявляється ефективним лише у конкретній ситуації та не завжди спрацьовує в тих чи інших умовах.

В такому випадку слід використовувати зарубіжний досвід державної інвестиційної політики, який вказує на існування моделей, що об'єднують декілька інструментів.

Перша модель – американська – базується на застосуванні податкових стимулів для приватних інвестицій та орієнтована на реалізацію принципів економічної свободи й економічного лібералізму. Друга модель – японська – ґрунтується на державному фінансуванні проектів приватних інвесторів. Третя модель – тайванська – передбачає координацію і створення механізмів для узгодження рішень держави та приватних інвесторів в процесі реалізації експортно орієнтованих інвестиційних проектів [2, с.97].

Дослідимо сучасні світові тенденції, що стосуються заходів і напрямів формування інвестиційної політики, та механізмів її реалізації в різних країнах світу з урахуванням рекомендацій міжнародних організацій. Інвестиційна політика у міжнародному середовищі відображається в багатьох політичних курсах останніх кількох років, які характеризуються одночасним рухом, з одного боку, до подальшої лібералізації інвестиційних режимів і заохоченню іноземних інвестицій, а, з іншого – до регулювання інвестицій для досягнення поставлених цілей інвестиційної політики.

Так, державна інвестиційна політика як для американських, так і зарубіжних компаній в США спрямована на залучення інвестицій. Ця країна нині за обсягами залучення іноземного капіталу в економіку своєї країни знаходиться на першому місці. Стосовно інвестицій в країну США дотримується політики максимального стимулювання іноземних інвесторів, залишаючи за собою право контролю за інвестиціями в найбільш чутливих секторах економіки. Регулювання питань іноземних інвестицій в цій країні здійснюється на федеральному рівні і на рівні штатів. На федеральному рівні в основному встановлюються загальні вимоги щодо питань з іноземних інвестицій, а на рівні штатів органами місцевого управління відповідних штатів встановлюються конкретні приписи щодо участі іноземних інвесторів у проектах. На підставі довгострокових і короткострокових програм,

розроблених з урахуванням місцевих особливостей і потреб та відповідно до місцевого законодавства, кожним штатом самостійно проводиться робота по залученню іноземних інвестицій [33 с. 116–117].

Державна інвестиційна політика Китаю як частина стратегії реформ і модернізації багато в чому визначає високі темпи економічного зростання і соціальні зміни в Китаї. Вона все частіше знаходить продовження у зовнішньому і зовнішньоекономічному курсі країни, значно впливає на економіку сусідніх держав. Слід зауважити, що в Китаї враховуються обсяги іноземних інвестицій відповідно до укладених контрактів, а також обсяги використаних інвестицій за цими контрактами. Очевидно, обсяги освоєних інвестицій менше обсягів за контрактами. Прийняті в 2013 році уповноваженими органами Китаю нормативні документи стали логічним продовженням державної політики щодо вдосконалення інвестиційного клімату, початок якої було покладено в 2012 році [45]. Незважаючи на досить привабливий інвестиційний клімат в Китаї, конкуренція з боку країн з розвинутою економікою вимагає від влади цієї країни активних рішень, які б враховували нові тенденції світового ринку інвестицій.

Аналіз державної інвестиційної політики Австрії показав, що в країні не існує Єдиного державного акту, що регламентує відносини в інвестиційній сфері. Порядок і умови здійснення інвестицій і різних форм їх стимулювання закріплені в ряді федеральних і земельних актів і директив з конкретних питань. Основний принцип державної інвестиційної політики Австрії — це надання інвесторам свободи вибору напрямів інвестування та джерел їх фінансування. Прямих обмежень інвестиційної діяльності в будь-яких галузях держава не встановлює. При цьому в окремих випадках капіталовкладення можуть стримуватися необхідністю отримання спеціального дозволу для здійснення певних видів господарської діяльності, вимогами з охорони навколишнього середовища та іншими приписами, безпосередньо не пов'язаними з питаннями інвестування. Іноземним інвесторам на умовах взаємності в Австрії надається національний режим.

Іноземні інвестиції допускаються в усі галузі її економіки за винятком оборонної промисловості, підприємств і організацій, що знаходяться на бюджетному фінансуванні (федеральні залізниці, пошта і телеграф, радіо і телебачення), а також галузей і видів діяльності, які є державною монополією (гірничодобувна промисловість, виробництво тютюнових виробів і спиртних напоїв).

Прикладом ефективної державної інвестиційної політики, який може бути використаний для України, на нашу думку, є досвід країн ЄС — Великобританії, Франції та Німеччини. Основні механізми реалізації державної інвестиційної політики у цих країнах наведено на рис. 1. Схожість даних механізмів у реалізації державної інвестиційної політики цих держав пояснюється тим, що вони характерні для більш розвинених країн, де ринкова економіка вже зміцніла і продовжує розвиватися. Тим не менш, є і ряд відмінностей у формах регулювання інвестиційного механізму.

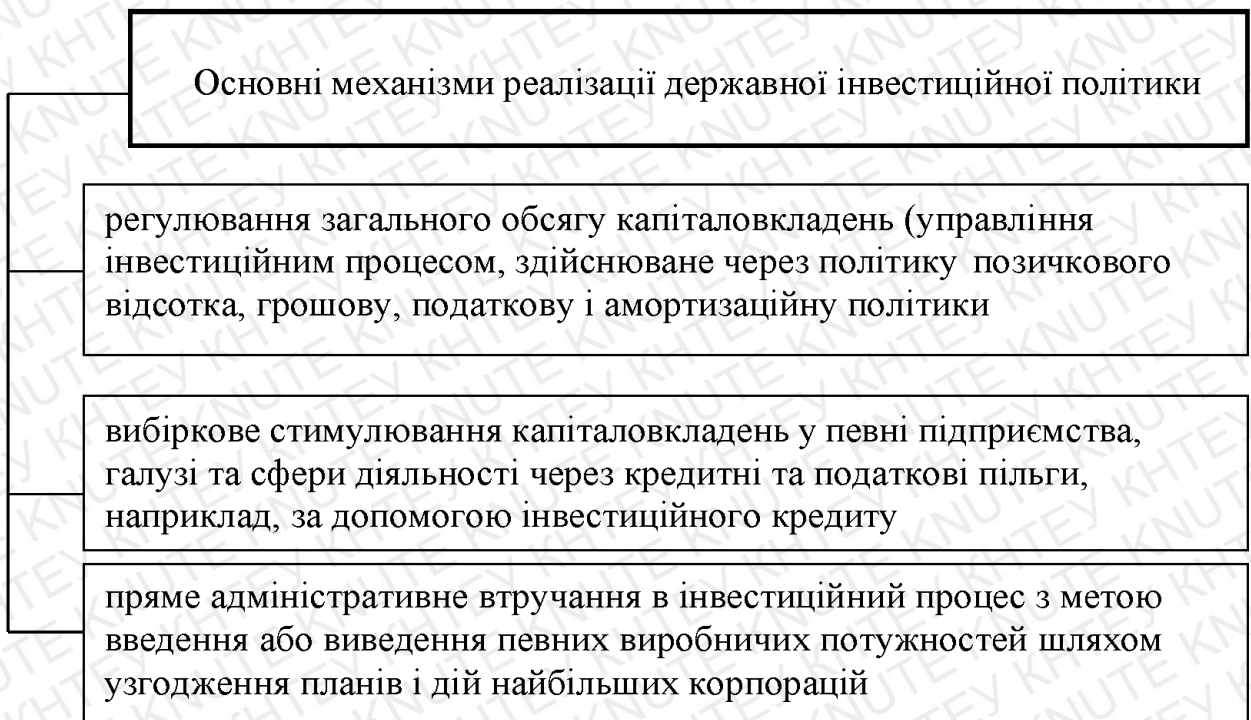

Рис. 1. Основні механізми реалізації державної інвестиційної політики Великобританії, Франції та Німеччини

Джерело: Складено автором.

Так, серед характерних рис державної інвестиційної політики Великобританії можна виділити відмінності, наведені на рис. 2.

Характерні риси відмінностей державної інвестиційної політики Великобританії	
	відсутність єдиного закону, що регулює інвестиційну діяльність, регулювання діяльності професіоналів фондового ринку максимально відділене від держави
	сувора відповідальність за ефективність їх реалізації та витрачання на всіх рівнях
	прийняття та реалізація інвестиційних рішень здійснюються на позабюджетній і поворотній основі
	спрямованість системи регулювання інвестиційної діяльності на захист прав власників капіталу
	жорстка конкуренція між окремими учасниками фінансового ринку тощо

Рис. 2. Характерні риси відмінностей державної інвестиційної політики Великобританії
Джерело: Складено автором.

Особливе місце в регулюванні інвестиційної діяльності Німеччини також відводиться інвестиційним компаніям, діяльність яких регулюється Законом про інвестиційні компанії. Характеризуючи регулювання інвестиційного процесу Німеччини, хотілося б відзначити його спрямованість до внутрішніх фінансових інститутів. Загальні відмінні риси німецької системи правового регулювання інвестиційної сфери наведено на рис. 3.

Для прикладу, у Франції відсутній єдиний спеціальний закон, що регулює іноземні інвестиції. Незважаючи на це, в країні діє система –попереднього повідомлення влади про наміри продовження термінів апробації, яка поширюється головним чином на інвесторів з країн, які не є членами Європейського союзу, у разі участі їх у діяльності французької компанії. У законодавстві Франції також існує чітке розмежування між

прямими та іншими іноземними капіталовкладеннями, що пояснюється застосуванням більш пільгового регулювання у відносинах останніх.

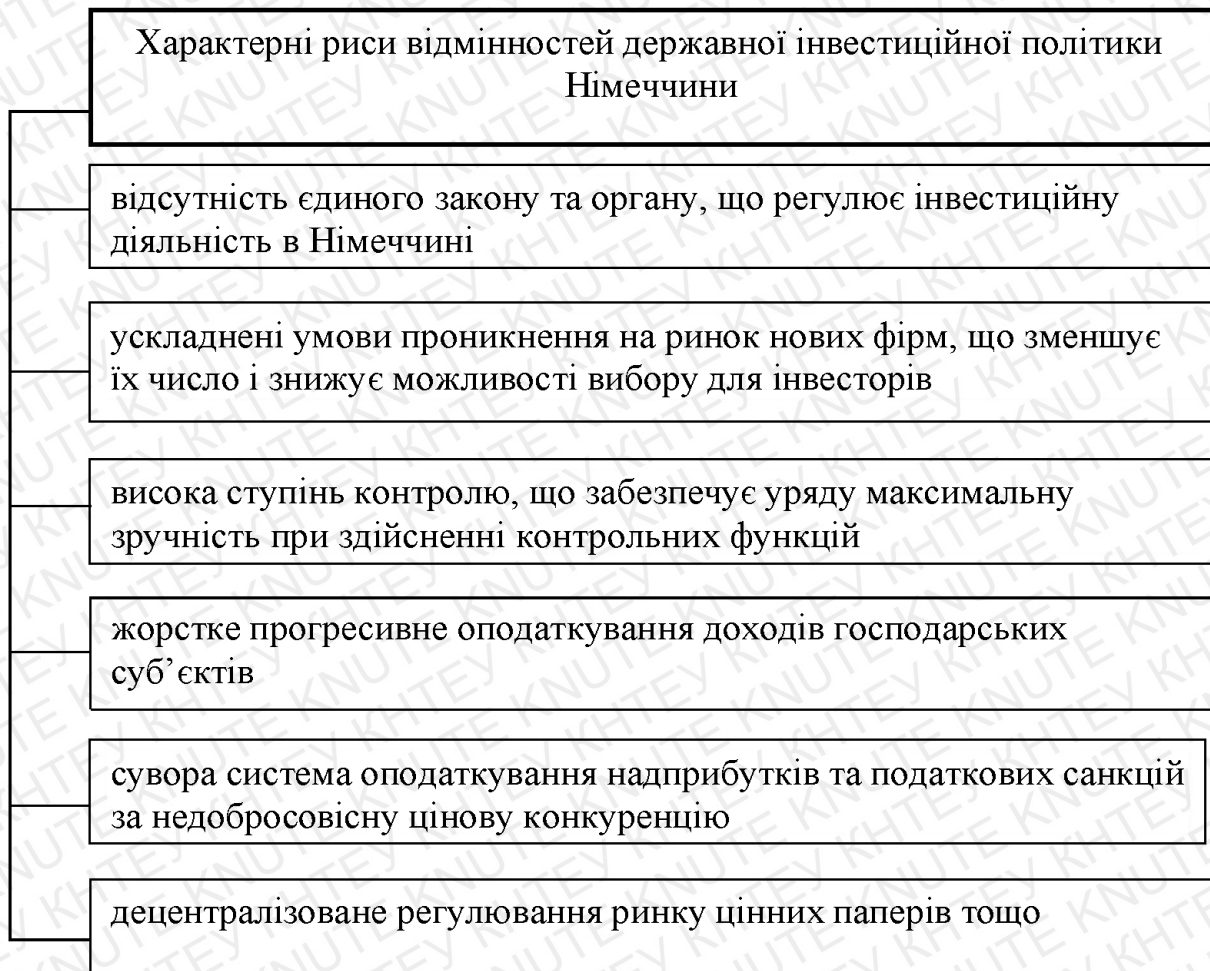

Рис. 3. Характерні риси відмінностей державної інвестиційної політики Німеччини

Джерело: Складено автором.

Таким чином, підсумовуючи досвід провідних країн ЄС Німеччини та Франції, відзначимо, що урядами використовується селективний підхід до кожного окремого напрямку інвестиційної сфери з використанням достатньо широкого арсеналу фіскальних інструментів (податкові преференції, субсидії та ін.). Зауважимо, що розвинені країни вбачають основу своєї конкурентоспроможності в довгостроковій перспективі, а саме в інноваційному розвитку власних економік у сфері енергетики та екології, транспортних, інформаційних і телекомунікаційних систем, охорони здоров'я.

Також цікавим для України є досвід Грузії. У країні існує три Вільних Промислових Зони, які створюють умови ефективною підтримки міжнародної торгівлі і режим звільнення від податків для міжнародних компаній. Закон про Вільні Промислові Зони було прийнято для підтримки інвестицій у Грузію, стимулювання експорту і розвитку міжнародної торгової і транзитної діяльності. Сприятливі умови оподаткування та митного контролю, які діють у Вільних Промислових Зонах, створюють потужні стимули для зарубіжних компаній з переміщення своїх виробничих потужностей у дані зони. Наявність Вільних Промислових Зон сприяла зростанню промисловості шляхом надання нових можливостей для інвестування в такі галузі, як: металургія, нафтохімічна промисловість, автомобілебудування, фармацевтика, електроніка, виробництво медичного обладнання та будівельних матеріалів.

Компанії, що розміщують своє виробництво у Вільних Промислових Зонах, можуть отримати наступні стимули:

- підприємства, розташовані у Вільних Промислових Зонах, звільняються від податку на власність;
- ПДВ не накладається на товари, придбані за кордоном та імпортовані у ці зони;
- ПДВ не накладається на транзакції між підприємствами, що знаходяться у Вільних Промислових Зонах;
- надання товарів/послуг між підприємствами у цих зонах не обкладається ПДВ;
- закордонні товари, імпортовані у Вільні Промислові Зони, не обкладаються ввізним митом;
- на продукцію, вироблену в цих зонах, накладається тільки ПДВ у межах спеціального митного режиму, незалежно від кількості товару;
- експорт товарів, вироблених у ВПЗ, на територію Грузії не обкладається ввізним митом;

- не здійснюється контроль за обмінними операціями, немає бар'єрів для торгівлі або квот;
- немає обмежень на репатріацію капіталу;
- прибуток, отриманий зарубіжною компанією від діяльності у Вільних Промислових Зонах, не обкладається податком на прибуток;
- співробітники підприємств, що знаходяться у Вільних Промислових Зонах, особисто виплачують податок на прибуток шляхом декларування доходу, оскільки підприємство, що знаходиться у цих зонах, не є агентом, який сплачує податки за співробітників і, таким чином, не зобов'язане утримувати податок із заробітної плати [4].

Підсумовуючи досвід Грузії, слід зазначити, що в Україні була спроба стимулювання інвестицій шляхом створення спеціальних економічних зон. На жаль, отримати певний результат не вдалося. Однак використання досвіду підтримки сільського господарства є достатньо реалістичним для реалізації в Україні.

Отже, в аналізованих зарубіжних країнах, як і в Україні, на державну інвестиційну політику великий вплив здійснюють інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом у світі. Це є схожою ознакою в регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах.

Як бачимо, останні світові тенденції свідчать, що більшість країн, що розвиваються, тяжіють до лібералізації інвестиційного клімату для внутрішніх інвесторів та запровадження протекціоністських заходів для зовнішніх у тих галузях, що безпосередньо впливають на економічну безпеку держави. До таких галузей, відповідно до зарубіжного досвіду, належать [19]:

- енергетика;
- газовідведення та водопостачання;
- транспорт та комунікації;
- агропромисловий комплекс;
- добувна галузь.

Для країн з ринками, що формуються, характерним є переважання внутрішніх інвестицій над прямими іноземними. Завданням державної інвестиційної політики є створення такої пропорції іноземних інвестицій із внутрішніми, щоб у результаті досягти сталого розвитку, економічного зростання, а також усунути соціальні диспропорції [24].

Особливо важливого значення набуває співвідношення прямих іноземних та внутрішніх інвестицій у питаннях розвитку реального сектору економіки. Гостро стоїть питання надходження та впровадження технологічних новацій та високих технологій виробництва. Тому залучення іноземних інвесторів є вкрай необхідним. У такому разі необхідно визначити компроміс серед протекціоністських заходів інвестиційної політики та реалізації стратегічних напрямів розвитку галузей виробничої сфери. Оскільки за умов залучення іноземних інвестицій галузь залишатиметься відкритою для закордонного інвестора до закінчення дії угоди про іноземні інвестиції, необхідно вживати запобіжних заходів щодо ймовірної монополізації даної галузі. Основним методом боротьби із подібними явищами є укладення угод такого змісту, де детально вказуються межі та строки, у яких може бути задіяний іноземний капітал [7, с. 110].

Отже, узагальнюючи наведене, можна зробити висновок, що державна інвестиційна політика України має стати базовим напрямом економічної політики держави та забезпечити формування ефективних механізмів залучення інвестиційних ресурсів у розвиток національної економіки.

РОЗДІЛ 2

ТЕНДЕНЦІЇ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

2.1. Прямі іноземні інвестиції як важлива форма міжнародної інвестиційної діяльності України

Залучення інвестицій, особливо іноземних, є найважливішим компонентом довгострокового розвитку країн із перехідною економікою. У зв'язку з прискоренням процесу глобалізації і початком проведення ринкових реформ у ряді країн третього світу, а потім і в постсоціалістичних державах у середині 80-х рр. більшість країн переглянула свій інвестиційний режим у напрямку його лібералізації і розробку заходів, що сприяють залученню іноземних інвестицій. Для країн, що експортують капітал, прямі іноземні інвестиції являються засобом одержання прибутків, розширення і підвищення ефективності виробництва, збільшення експорту товарів і послуг[2].

Сучасна динаміка розвитку світової економіки і трансформація її структури зумовили якісні зміни в міжнародних потоках прямих інвестицій і їх регулювання.

По-перше, багатоваріантність використання прямих інвестицій в міжнародному бізнесі привела до зростання їх функціональних проявів і утворення нових форм, що відбилося на економічному розвитку країн і викликало потребу в переосмисленні умов їх залучення до міжнародного виробництва.

По-друге, реконфігурація процесів прямого інвестування між країнами під впливом масштабної лібералізації зовнішньоекономічних зв'язків спричинила ускладнення структури корпоративної власності багатонаціональних підприємств (МНП), що виявило необхідність перегляду

інструментів державного регулювання залучаються і вивозяться прямих інвестицій.

По-третє, що склалася система міжнародного регулювання потоків прямих інвестицій між країнами характеризується протиріччями, потреба у вирішенні яких стала передумовою її активного реформування.

По-четверте, посилення міжнародної конкуренції за вільні інвестиційні ресурси, подальша лібералізація умов залучення прямих інвестицій відбуваються на тлі активного державного стимулювання вивезення підприємницького капіталу в ряді країн, що розвиваються і країн з транзитивною економікою.

На рис. 2.1 представлена динаміка зміни іноземного прямого інвестування в Україну.

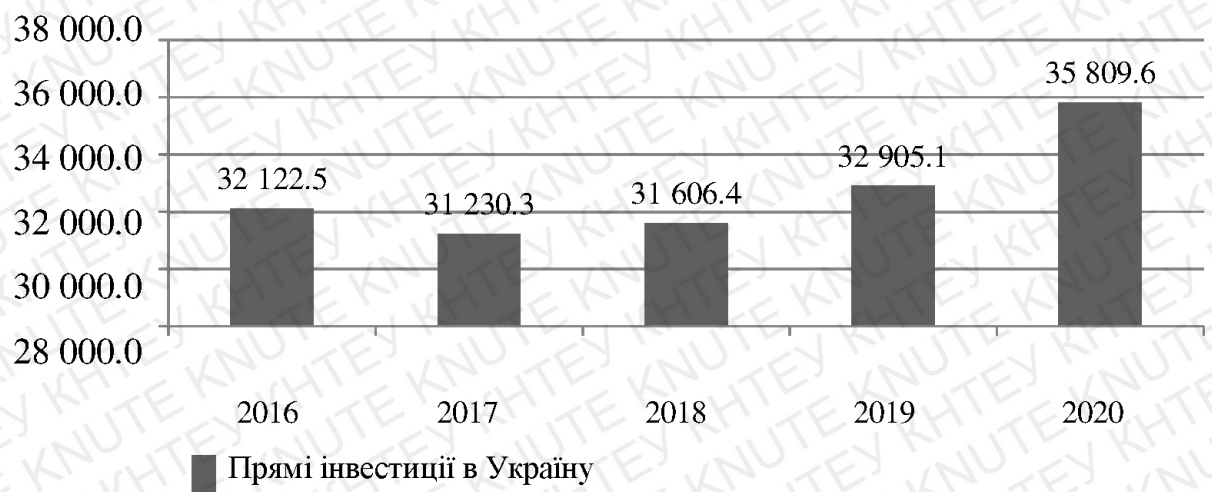

Рис. 2.1. Динаміка зміни іноземного прямого інвестування в Україну упродовж 2016-2020 рр. (млн дол. США)

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Так, упродовж 2016-2020 рр. спостерігаємо поживлення залучення іноземних інвестицій в економіку України (показник зріс на 3687,1 млн. дол. США або на 11,48%). Дані щодо надходження / вкладення прямих інвестицій (акціонерного капіталу) упродовж 2016-2020 рр. представлені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка надходження / вкладення прямих інвестицій (акціонерного капіталу) упродовж 2016-2020 рр. (млн дол. США)

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Отже, протягом 2016-2020 років відбулося зменшення прямих іноземних інвестицій на 1790,7 млн. доларів. США або 41,43%, через погіршення комерційних економічних процесів та ділової активності. Інформація про динаміку прямих інвестицій (власного капіталу) світу у вітчизняну економіку протягом 2016-2020 рр. представлена в Додатку В. Загальний обсяг прямих інвестицій світу у вітчизняну економіку в 2016- 2020 рік збільшився на 3687, 1 мільйон доларів США, або 11,48%, що відбулось головним чином за рахунок збільшення іноземних інвестицій з Австрії на 96,8 млн. доларів США, або 8,40%, з Люксембургу на 191,9 млн. доларів. США, або 52,73%, з Нідерландів за 2211,1 млн. дол. США або 36,31%, з Німеччини 238,2 млн. дол. США, або 14,84%, з Великобританії за 275,4 млн. дол. США, або 15,43%, зі Швейцарії на 323,5 млн. дол. США або 23,26%. Дані про прямі інвестиції (власний капітал) з країн ЄС в Україну представлені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1.

Дані щодо прямих інвестицій (акціонерного капіталу) з країн ЄС в Україну за 2016–2020 рр. (млн дол. США)

Регіони	Обсяги на 1 січня				На 31 грудня 2020	Відхилення 2020 / 2016 рр.	
	2017	2018	2019	2020		млн дол. США	%
1	2	3	4	5	6	7	8
Усього з країн ЄС	24982,8	23425,7	24145,2	25972,3	28 289,3	3 306,5	13,24
Австрія	1 152,6	1 099,9	1 038,8	1 150,0	1 249,4	96,8	8,40
Бельгія	96,8	99,3	103,9	104,7	104,8	8,0	8,26
Болгарія	32,1	38,4	39,9	42,9	47,8	15,7	48,91
Греція	41,8	44,3	43,0	46,6	50,1	8,3	19,86
Данія	138,8	137,6	153,6	158,2	157,5	18,7	13,47
Естонія	243,3	222,1	235,0	239,0	248,2	4,9	2,01
Ірландія	72,9	42,8	48,4	39,7	41,6	-31,3	-42,94
Іспанія	56,1	59,0	63,5	61,5	60,2	4,1	7,31
Італія	216,4	196,7	201,6	242,4	249,3	32,9	15,20
Латвія	49,0	40,0	38,2	43,0	44,2	-4,8	-9,80
Литва	137,1	121,7	124,6	150,0	183,3	46,2	33,70
Люксембург	363,9	660,1	515,8	484,9	555,8	191,9	52,73
Мальта	46,0	56,9	59,3	50,6	61,0	15,0	32,61
Нідерланди	6 090,3	6 028,4	6 395,0	7 118,7	8 301,4	2 211,1	36,31
Німеччина	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 701,4	1 843,1	238,2	14,84
Польща	679,4	509,1	571,3	631,7	693,7	14,3	2,10
Португалія	5,5	3,2	4,3	4,5	4,6	-0,9	-16,36
Румунія	20,2	19,3	20,1	24,8	24,4	4,2	20,79
Словаччина	72,2	71,1	74,9	66,5	69,1	-3,1	-4,29
Словенія	19,5	18,7	20,1	21,6	20,9	1,4	7,18

Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1 785,2	1 947,0	1 944,4	2 131,2	2 060,6	275,4	15,43
Угорщина	333,7	498,1	511,1	565,1	380,7	47,0	14,08
Фінляндія	89,8	110,2	131,0	142,0	142,7	52,9	58,91
Франція	1 299,1	615,6	723,4	744,4	845,5	-453,6	-34,92
Хорватія	1,4	1,6	1,3	1,4	2,3	0,9	64,29
Чехія	106,2	106,3	115,8	116,2	115,1	8,9	8,38
Швеція	334,0	328,8	351,2	344,9	363,2	29,2	8,74
Кіпр	9 894,8	8 785,5	8 932,7	9 544,5	10 368,9	474,1	4,79
Усього в Україні	32 122,5	31230,3	31 606,4	32 905,1	35 809,6	3 687,1	11,48
Усього з країн ЄС-15	13 347,9	12936,9	13 400,8	14 475,1	16 029,7	2 681,8	20,09

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Таким чином, упродовж 2016-2020 рр. відбулося збільшення загального обсягу прямих інвестицій з країн ЄС в Україну на 3306,5 млн. дол. США або на 13,24%. Найбільший обсяг інвестицій надійшов з таких країн ЄС як: Австрія, Бельгія, Болгарія, Греція, Данія, Естонія, Іспанія, Італія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Німеччина, Польща, Румунія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Угорщина, Фінляндія, Хорватія, Чехія, Швеція та Кіпр.

Сучасна система міжнародних відносин є результатом тривалого розвитку, вона далека від досконалості. Пандемія COVID-19 починає наочно демонструвати, хто є хто як на локальному, так і на глобальному рівні. Історія людства налічує десятки пандемій, після яких його кількість суттєво скорочувалася. Але нинішня ситуація має дійсно унікальний характер. Вперше пандемія розгортається в умовах глобалізації та поширення цифрових технологій. З початку пандемії робляться спроби усвідомити сутність того, що відбувається, зокрема у сфері міжнародних відносин.

Питання стану економіки в період пандемії є дуже актуальним, адже ми можемо спостерігати за швидкими та різкими змінами ВВП та ринку праці, курсу валют, вартістю медичних засобів та інше. Досить нагальним є питання висвітлення не правдивої, а зручної статистики, іншими словами, дезінформації. Проте бути переконаним у тому, що хворих осіб або носіїв інфекції серед нас немає та ризик зустрічі з такою людиною дорівнює 0%, неможливо. Важливо визначити саме ті аспекти, котрі стосуються зміни економічного стану. Розглянемо бачення Європейської бізнес-асоціації, яка, посилаючись на Dragon Capital, розглядає два прогнози розвитку економіки України [21]:

1. Карантинні заходи триватимуть досить довго: падіння ВВП на 4% та девальвація гривні до 30 грн/дол. США (на кінець року, середній курс очікується на рівні 29 грн/дол. США), тобто девальвація становитиме близько 11% до минулорічного курсу).

2. Карантин буде продовжено на довший термін: ВВП може знизитися на 9%, а гривня здешевшає до 35 грн/ дол. США, зросте безробіття. Експерти Українського інституту майбутнього зробили власні розрахунки втрат української економіки від карантину в умовах перебігу двох сценаріїв (табл. 2.4) [47].

Таблиця 2.4

Прогнози експертів Українського інституту майбутнього щодо втрат вітчизняної економіки в умовах перебігу двох сценаріїв карантину

Прогноз	Сценарій 1 «базовий» (карантин: квітень-травень)	Сценарій 2 «помірно- песимістичний» (карантин: квітень-липень)
1	2	3
Падіння Офіційної зайнятості	- 860 тисяч людей – усього за її квартал; - 14 тисяч людей – за день карантину (в перерахунку, виходячи з тривалості карантину 60 днів)	У другому кварталі 2021 року: - 862 тисячі людей – усього за квартал; - 14 тисяч людей – за день карантину. У третьому кварталі 2021 року: - 845 тисяч людей – усього за квартал; - 14 тисяч людей – за день

		карантину. За два квартали 2021 року 1,7 млн людей залишаться без джерела доходу. Для порівняння: у кризовий 2008 рік роботу втратили 1,1 млн українців
Падіння реального ВВП	- 14,6 % – за другий квартал 2021 року (до кварталу 2019 року);	- 14,6 % – за другий квартал 2021 року (до кварталу 2019 року); - 23,5 % – за третій квартал 2021 року;
	- 6,4 % – за підсумками 2021 року	- 10,3 % – за підсумками 2021 року
Втрати економіки під час карантину в другому кварталі 2021 року	2,5 млрд грн на день (недоотримана додана вартість)	- 2,5 млрд грн на день у другому кварталі 2021 року (недоотримана додана вартість); - 4,7 млрд грн на день у третьому кварталі 2021 року
Втрати бюджету, виходячи з падіння зайнятості (оцінюються за єдиним соціальним внеском і податком на доходи фізичних осіб)	на квітень на рівні 1,5-2 млрд грн (замість 23-24 млрд грн на місяць збори ЄСВ-ПДФО передбачаються на рівні 21,522 млрд грн. Втрати в травні при подовженні карантину становитимуть уже 3-4 млрд грн	на липень-серпень на рівні 5-7 млрд грн на місяць
Середньорічний курс гривні щодо долара	30 грн	32 грн

На даному етапі досить важко визначити період закінчення карантину та зникнення хвороби, адже, згідно зі статистикою захворювань та зонування в Україні, що міститься на сайті Міністерства охорони здоров'я (МОЗ), щодня з'являються нові випадки захворювання, кількість яких дійсно вражає. Незважаючи на це, пандемія набирає обертів, адже велику роль також відіграє людський фактор, наслідки якого впливають на сфери нашого життя, а особливо на економіку країни, адже експерт Німецької економічної команди, яку ми згадували на початку, зазначає: «Що довше триватиме карантин, внаслідок якого закриваються підприємства, то повільнішим буде

відновлення протягом наступних років, але для того, щоб профінансувати витрати, які з'являються внаслідок кризи, важливо продовжувати співпрацю з Міжнародним валютним фондом – це дасть змогу Україні фінансувати її власний бюджет, а також покращить її доступ до фінансових ринків». На даному етапі держава намагається уникнути поширення вірусу шляхом введення надзвичайного стану в Україні, тому всі кордони були зачинені, експорт та імпорт товарів припинено, діяльність великих підприємств та виробництв зупинена, а також малого бізнесу. Фактично в цей період державна економіка пішла на спад через відсутність будь-яких взаємозв'язків з іншими країнами та всередині держави, а кількість хворих збільшувалась щодня. Саме тому економічна сфера зазнала значного удару [47].

В умовах подальшого поширення COVID-19 в Україні, як і у світі в цілому, спостерігатиметься і сповільнення обсягів будівництва, скорочення автодорожніх ремонтів тощо. Як зазначають експерти, позитивним є те, що попит на аграрну продукцію (яка складає 40% експорту України) не скоротиться, не передбачається і падіння цін на неї. Водночас окремі країни можуть обмежити ввіз продукції іноземного походження з метою недопущення поширення вірусу. Водночас найближчим часом суттєво знизяться шанси України успішно розмістити єврооблігації, скоротиться приплив іноземних інвестицій в гривневі цінні папери, відбудеться кардинальна зміна настроїв на валютному ринку. Це все значно посилить тиск на гривню. За цих обставин з метою рефінансування поточного боргу і фінансування дефіциту Державного бюджету для України нагальним і критично важливим є питання продовження співпраці з міжнародними фінансовими інституціями, головними з яких є МВФ. Вивчаючи досвід Народного банку Китаю, Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства готує заходи для оперативного подолання можливих негативних наслідків для економіки України пандемії коронавірусу. Для цього уряд переглядає державний бюджет і починає формувати стабілізаційний фонд країни, а також ведуться переговори з МВФ щодо

залучення Україною додаткової допомоги на подолання коронавірусу та підтримки національної економіки. При цьому Україні необхідно виконати дві умови МВФ: 1) прийняти закон про 48 неможливість повернення банків (націоналізованих чи ліквідованих) колишніми їх власникам; 2) закон про ринок землі. Оскільки на боротьбу з пандемією основний тягар витрат, за рішенням Уряду України, перекладено на місцеві бюджети та бізнесструктури, то саме місцеві громади і представники малого і середнього бізнесу в перспективі найбільше відчують усі негативні прояви економічної кризи. Так, за підрахунками Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» через коронавірус та заходи, які вживають в Україні у зв'язку з його поширенням, місцеві бюджети втратять 15,6 млрд грн [34]. Експерти Atlantic Council підготували добірку принципів, які допоможуть українській економіці знову стати на ноги після корона вірусу, зокрема [47]:

1. Сприяти зростанню малого та середнього бізнесу.
2. Сприяти розвитку громадянського суспільства.
3. Створити сприятливі умови для іноземців: і для бізнесу, і для туризму.

Отже, результати проведеного дослідження дають можливість стверджувати, що економічна криза, спровокована пандемією COVID-19, зачепила усю світову економіку. Кожна країна прямо чи опосередковано відчує негативний вплив коронавірусу на свою фінансово-економічну систему. Залежно від тривалості перебігу коронавірусу світові експерти та політики розглядають декілька сценаріїв розвитку світової кризи: 1) за умови ліквідації спалахів коронавірусу до II кварталу 2021 року: зростання глобального ВВП відбудеться на рівні 2 % (замість 2,5%); 2) якщо пандемію коронавірусу не вдасться подолати протягом першого півріччя 2021 року: зростання світової економіки не перевищить 1,5%; 3) у випадку довготривалої пандемії COVID19 і розростання хвороби протягом II-III кварталів 2021 року: падіння глобального ВВП на 1,5%. Щодо України теж

запропоновано два сценарії розвитку національної економіки, які так чи інакше вказують на падіння цілого ряду соціально-економічних показників. Однак, враховуючи невизначеність у зв'язку з розвитком подій навколо коронавірусу, конкретні цифри важко спрогнозувати як для світової економіки в цілому, так і в розрізі економік окремих країн світу. Все це вимагає виважених рішень 49 уряду та органів місцевої влади у співпраці з провідними експертами, корпоративним сектором і населенням.

2.2. Динаміка та структура прямих іноземних інвестицій в Україну

Інвестиційне питання на сучасному етапі економічного розвитку є актуальним для більшості країн. Враховуючи гострий дефіцит власних економічних ресурсів, особливо фінансових, необхідних для відновлення національного виробництва, стабільного економічного розвитку країни. Термін «інвестиційна діяльність» як економічне явище, яке давно привертає увагу економістів, в літературі трактується неоднозначно та різноманітно. Будь-яка економічна категорія або поняття повинна мати три основні складові. Перший компонент описує найбільш значущу сторону досліджуваного явища. За допомогою другої складової дослідник повинен точно вказати, як розвивається суть явища в межах певного і чітко визначеного змісту. Нарешті, використовуючи третій, останній компонент визначення категорії (поняття), ми повинні вказати, який результат в економічній системі призводить до реалізації цього явища.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу для досягнення безпосереднього управлінського контролю (з часткою інвестора не менше 10% у статутному капіталі даного об'єкта) у системі менеджменту об'єкта інвестування в країні-реципієнті з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та

успішної реалізації двосторонніх економічних та інших очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі [36].

Дослідимо динаміку припливу ІІІ (акціонерного капіталу) в економіку України за регіонами в 2016–2020 рр. (табл. 2.2). Так, упродовж 2016-2020 рр. спостерігаємо скорочення надходжень прямих іноземних інвестицій по таких регіонах України як: Вінницька на 0,2 млн. дол. США або на 0,09%; Волинська на 5,3 млн. дол. США або на 1,95%; Дніпропетровська на 2249,4 млн. дол. США або на 38,88%; Донецька на 1033,5 млн. дол. США або на 44,51%; Житомирська на 25,6 млн. дол. США або на 9,85%; Івано-Франківська на 31,3 млн. дол. США або на 3,38%; Київська на 155,5 млн. дол. США або на 8,88%; Кіровоградська на 1,3 млн. дол. США або на 1,84%; Луганська на 141 млн. дол. США або на 24,39%; Львівська на 151,8/ млн. дол. США або на 13,83%; Миколаївська на 23,9 млн. дол. США або на 10,44%; Одеська на 173,9 млн. дол. США або на 12,22%; Полтавська на 14,7 млн. дол. США або на 1,41%; Рівненська на 112,1 млн. дол. США або на 46,23%; Сумська на 78,8 млн. дол. США або на 29,93%; Харківська на 1021,9 млн. дол. США або на 61,03%; Херсонська на 3,2 млн. дол. США або на 1,54%; Черкаська на 183,1 млн. дол. США або на 35,70%; Чернівецька на 23 млн. дол. США або на 33,53%; по м. Київ на 517,1 млн. дол. США або на 2,89%.

Таблиця 2.2

Прямі іноземні інвестиції в економіці України за регіонами
за 2016–2020 рр. (млн дол. США)

Регіони	Роки					Відхилення 2020 / 2016 рр.	
	2016	2017	2018	2019	2020	млн дол. США	%
Україна	38356,8	32122,5	31230,3	31606,4	32884,8	-5472	-14,27
Вінницька	223,0	187,8	180,0	198,9	222,8	-0,2	-0,09
Волинська	271,2	247,1	246,1	251,3	265,9	-5,3	-1,95
Дніпропетровська	5784,9	4030,6	3491,1	3688,2	3535,5	-2249,4	-38,88
Донецька	2322,0	1748,0	1249,6	1116,4	1288,5	-1033,5	-44,51
Житомирська	259,8	222,7	216,3	226,8	234,2	-25,6	-9,85

Закарпатська	334,2	311,8	317,0	325,1	343,3	9,1	2,72
Запорізька	843,4	682,7	863,4	910,5	901,0	57,6	6,83
Івано-Франківська	925,9	836,6	826,6	904,7	894,6	-31,3	-3,38
Київська	1750,3	1593,4	1516,8	1588,7	1594,8	-155,5	-8,88
Кіровоградська	70,6	52,5	58,9	70,1	69,3	-1,3	-1,84
Луганська	578,2	443,9	436,4	438,0	437,2	-141	-24,39
Львівська	1097,6	1032,9	833,5	930,0	945,8	-151,8	-13,83
Миколаївська	228,9	212,8	213,5	206,1	205,0	-23,9	-10,44
Одеська	1423,3	1320,3	1 228,8	1202,6	1249,4	-173,9	-12,22
Полтавська	1039,4	1000,1	1 003,0	1008,8	1024,7	-14,7	-1,41
Рівненська	242,5	199,6	159,5	134,2	130,4	-112,1	-46,23
Сумська	263,3	199,1	190,0	181,5	184,5	-78,8	-29,93
Тернопільська	55,8	49,2	48,2	45,0	100,6	44,8	80,29
Харківська	1674,3	1519,6	642,5	638,3	652,4	-1021,9	-61,03
Херсонська	208,2	211,0	201,3	218,5	205,0	-3,2	-1,54
Хмельницька	189,1	165,5	158,2	170,8	200,5	11,4	6,03
Черкаська	512,9	348,0	334,4	335,7	329,8	-183,1	-35,70
Чернівецька	68,6	59,1	57,1	42,6	45,6	-23	-33,53
Чернігівська	99,8	92,1	241,3	429,6	435,8	336	336,67
м. Київ	17889,6	15356,3	16 516,8	16 343,9	17372,5	-517,1	-2,89

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Соціально-економічний розвиток регіонів за напрямом «Інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця» характеризує, зокрема, сума ПІІ у розрахунку на одну особу населення наростаючим підсумком з початку інвестування (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) на одну особу населення в економіці України за регіонами в 2016–2020 рр. (на початок року; дол. США)

Регіони	Роки					Відхилення 2020 / 2016 рр.	
	2016	2017	2018	2019	2020	ДОЛ. США	%
I	2	3	4	5	6	7	8
Україна	895,5	752,7	734,8	746,9	783,3	-112,2	-12,53
Вінницька	138,7	117,4	113,3	126,2	143,4	4,7	3,39
Волинська	260,9	237,6	236,9	242,3	256,4	-4,5	-1,72
Дніпропетровська	1763,0	1235,0	1077,0	1142,8	1103,8	-659,2	-37,39
Донецька	539,0	409,5	294,6	265,2	310,3	-228,7	-42,43
Житомирська	206,2	177,8	173,7	183,4	191,8	-14,4	-6,98
Закарпатська	266,2	248,1	252,3	258,9	273,8	7,6	2,85
Запорізька	476,5	388,1	494,5	526,2	528,4	51,9	10,89
Івано-Франківська	671,1	606,4	599,7	657,5	652,7	-18,4	-2,74
Київська	1016,7	923,8	878,0	913,8	905,0	-111,7	-10,99

Кіровоградська	72,2	54,1	61,2	73,4	73,8	1,6	2,22
Луганська	259,9	201,0	198,8	201,2	203,6	-56,3	-21,66
Львівська	435,6	410,3	331,3	370,0	377,8	-57,8	-13,27
Миколаївська	196,4	183,4	185,1	180,0	181,4	-15	-7,64
Одеська	596,7	554,2	516,9	506,6	527,3	-69,4	-11,63
Полтавська	718,9	696,4	703,8	714,2	735,8	16,9	2,35
Рівненська	209,3	172,0	137,4	115,6	112,8	-96,5	-46,11
Сумська	233,8	178,3	171,7	165,5	171,0	-62,8	-26,86
Тернопільська	52,2	46,2	45,5	42,7	96,5	44,3	84,87
Харківська	615,9	560,9	238,5	238,0	245,3	-370,6	-60,17
Херсонська	194,8	198,3	190,3	208,1	197,8	3	1,54
Хмельницька	145,3	127,9	122,9	133,8	158,9	13,6	9,36
Черкаська	409,6	279,8	271,1	274,7	274,2	-135,4	-33,06
Чернівецька	75,8	65,2	63,1	47,1	50,6	-25,2	-33,25
Чернігівська	94,8	88,4	234,1	421,9	437,0	342,2	360,97
м. Київ	6305,8	5376,8	5745,3	5657,6	5970,9	-334,9	-5,31

Джерело: Складено автором за даними Державної служби статистики України.

Аналіз даних показує, що у 2016-2020 рр. основними регіонами за рівнем припливу ПІ на душу населення в економіку регіонів є такі: м. Київ, Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Івано-Франківська області [44]. Дані про прямі інвестиції (власний капітал) в економіку України за видами економічної діяльності представлені в Додатку В. Тому протягом 2016-2020 років ми спостерігаємо збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України на наступні види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство на 39,9 млн. дол. США або 7,95%; промисловості на 1702,3 млн. дол. США або 17,21%; оптова та роздрібна торгівля на 415,1 млн. дол. США, або 7,91%; перевезення 0,4 млн. дол. США або 0,04%, операції з нерухомістю на 613,6 млн. дол. США або 15,81%.

РОЗДІЛ 3

ПРІОРИТЕТИ УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

3.1. Удосконалення міжнародної інвестиційної політики України

Економічний розвиток будь-якої країни значною мірою обумовлений рівнем інвестиційної діяльності. В умовах сучасної глобальної інтеграції національна економіка відчуває гострий дефіцит інвестиційних ресурсів. Але іноземний інвестор не бажає вкладати свої гроші в розвиток української економіки. Відтак, уряд повинен реалізувати систему заходів, пов'язаних зі створенням сприятливого інвестиційного клімату для національних й іноземних інвесторів. Для виходу з кризи, нашій країні власних коштів не достатньо, тому для покращення ситуації в Україні щодо створення позитивного іміджу необхідно залучати додаткові іноземні інвестиції. Однією з передумов стабільного економічного розвитку країни та її регіонів є формування та підтримка сприятливого інвестиційного іміджу в уяві потенційних інвесторів. Хоча протягом останніх років Україна демонструє прогрес у більшості світових рейтингів та нерозв'язаними залишаються інституційні проблеми (низька прозорість та неефективність державної політики, відсутність незалежної судової влади та захисту прав власності, марнотратство державних коштів).

Несприятливий інвестиційний клімат в Україні створюють:

- економічна і політична нестабільність;
- погана матеріально-технічна база і нерозвиненість інфраструктури;
- негативні фактори соціального характеру;
- негативні геополітичні фактори.

Шляхами покращення інвестиційної привабливості країни є:

- забезпечення реального низького рівня інфляції та передбачуваність рівня цін в економіці;

- створення простої і зрозумілої системи оподаткування;
- надання пільг малому та середньому бізнесу;
- функціонування сприятливого митного і валютного законодавства [58].

Україна на сьогодні є інвестиційно непривабливою порівняно не тільки з країнами із розвинутою ринковою економікою, а й з окремими східноєвропейськими країнами. Для вирішення цієї проблеми від українського уряду вимагаються цілком конкретні практичні заходи щодо поліпшення роботи з іноземними інвесторами у сфері державного регулювання і контролю, кредитно-фінансової і податкової політики, в організаційній та інформаційній сферах. Для створення ефективної системи залучення інвестицій необхідна реалізація певних організаційних заходів зі створення єдиної цілісної систем державного управління інвестиційними процесами, яка б приваблювала відповідні структури для роботи з міжнародними організаціями, проводила експертизи найважливіших проектів та їхній конкурсний відбір. На нашу думку, такою структурою може бути спеціалізована державна компанія з інвестицій. У рамках такої системи доцільно створити інформаційноаналітичний банк даних з питань внутрішнього та іноземного інвестування, який міститиме інформацію про підприємства та проекти, що потребують інвестицій, про інвесторів, спонсорів, міжнародні тендери. Не менш важливим напрямом активізації інвестиційної діяльності для національного й іноземного інвестора має стати розробка програми з метою подальшої оптимізації та спрощення процедур отримання ліцензій, дозволів, свідоцтв тощо. Започаткування підприємницької діяльності має стати звичною процедурою, на яку не витрачається багато ресурсів і часу.

Вважаємо, що для залучення внутрішніх та іноземних інвестицій і усунення негативних тенденцій в економіці країни доцільно здійснити ряд заходів, основними принципами яких є:

- політична стабільність держави та її прогнозованість як суб'єкта міжнародних відносин;
 - стабільність законодавства стосовно умов іноземного інвестування;
 - гнучкість оподаткування виходячи з обсягів, форм інвестицій, а також пріоритетів у інвестуванні окремих галузей економіки;
 - адекватність організаційно-правового та інформаційного забезпечення залучення внутрішніх та іноземних інвестицій;
 - оптимальна достатність (глибина проникнення іноземного і національного капіталу на рівні окремих підприємств, галузей та економіки в цілому має нівелюватися виходячи з інтересів національної безпеки) тощо.
- Хоча згідно звіту Doing Business-2020 Україна і поліпшила свою позицію в рейтингу та за трьома напрямками вона третій рік поспіль погіршує свої позиції. Зважаючи на те, що найгіршим показником є «оподаткування», тут втрачено позиції за два роки, то стратегічним напрямом інвестиційної діяльності, на нашу думку, варто вважати реформування податкової системи – для того, щоб вона забезпечувала достатній обсяг надходжень у бюджети всіх рівнів. Реформа цієї системи повинна бути спрямована на зниження податкового навантаження на бізнес за рахунок скорочення переліку податків і зборів; розширення бази оподаткування шляхом скасування пільг, що безпосередньо не пов'язані з інноваційною та інвестиційною діяльністю; впровадження механізму декларування податкових пільг суб'єктом – платником податків; введення оподаткування нерухомості, скорочення витрати часу на дотримання норм податкового законодавства. Крім того, необхідно істотно піднести роль амортизаційних відрахувань як джерела власних інвестиційних ресурсів підприємств. Сьогодні амортизація широко використовується не за призначенням. З огляду на це, ми вважаємо, що доцільно спрямувати амортизаційну політику на стимулювання підприємницької активності суб'єктів господарювання, зокрема: скасувати обмеження на формування і використання амортизаційного фонду суб'єктами для коригування її параметрів і забезпечення об'єктивної оцінки

стану основного капіталу. Відомі такі регулятори амортизаційної політики держави: прискорена амортизація, особливі списання (наприклад, спеціально визначений орган може дозволити підприємствам окремої галузі або регіону проводити списання за окремими ставками у зв'язку з особливими умовами господарювання), додаткові списання (способи розрахунку амортизаційних відрахувань, які дають змогу списати в амортизаційний фонд суму, що перевищує початкову вартість основного капіталу), попередні списання (для стимулювання запроваджень досягнень науково-технічного прогресу держава може дозволити провести попереднє списання окремих машин, верстатів, устаткування) та інші [59]. Суттєво впливають на іноземне інвестування процеси приватизації. На сьогодні і у найближчій перспективі ключовим чинником щодо залучення великого іноземного капіталу в економіку України є його участь у приватизації насамперед стратегічних об'єктів. З одного боку, існує пряма залежність між реалізацією приватизаційних програм і обсягами іноземного інвестування (близько 59% іноземних інвестицій забезпечили саме іноземні інвестори завдяки участі у приватизації українських підприємств). З іншого боку, об'єкти, що пропонуються для приватизації за участю іноземних інвесторів, є для останніх мало привабливими. Основні причини цього такі: слабка правова база, що істотно ускладнює здійснення будь-якого реального контролю зовнішнього власника над підприємством, же він не має контрольного пакету акцій; зовнішні власники придбали великі частки власності лише у найгірших підприємствах, оскільки процес приватизації контролювали інсайдери (працівники та керівництво певних підприємств); у третині приватизованих підприємств держава дотепер зберігає за собою надто великі пакети акцій (до 30%); держава й далі втручається у розвиток важливих галузей (наприклад, енергетики); інсайдери залишаються основними власниками багатьох середніх та більшості великих підприємств. У 2018 році було прийнято новий Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна». Згідно нього всі об'єкти поділяються лише на дві

групи: малої приватизації вартістю майна до 250 млн грн і великої – понад 250 млн. Об'єкти малої приватизації підлягають продажу на електронних аукціонах. За відсутності попиту передбачено стрімке зниження їх вартості – аж до однієї гривні. Крім того, деякі положення цього закону посилюють корупційні ризики, суперечать державним інтересам, порушують права окремих категорій громадян, зокрема, працівників сільськогосподарських підприємств на отримання майна цих підприємств і земельних ділянок при розпаюванні [60]. У 2019 році Уряд передав на приватизацію 530 державних підприємств – це більше об'єктів, ніж за всі 28 років незалежності. Зважаючи на те, що у жовтні 2019 року Верховна Рада ухвалила закон, який скасовує перелік об'єктів, що не підлягають приватизації та внесла зміни до закону «Про приватизацію державного і комунального майна» щодо визначення критеріїв об'єктів, які не підлягають приватизації, зокрема, об'єктів прав державної власності, що знаходяться на тимчасово окупованих територіях, ефективність приватизаційних процесів має підвищитися. Крім того, мінімізується державне регулювання підприємницькою діяльністю, знизяться державні витрати на підтримку неефективних виробництв і вивільняться ресурси уряду для підвищення ефективності управління у суспільному секторі [61]. Ще одним напрямом оптимізації інвестиційної діяльності в Україні, на нашу думку, має стати лібералізація зовнішньої торгівлі. Цей інвестиційний чинник складається з комплексу заходів щодо стимулювання вільного переміщення товарів, послуг і капіталів між країнами. Ми вважаємо, що першочерговому врегулюванню повинні підлягати такі сфери, як:

- митна й транспортна політика;
- сертифікація, взаємне визнання сертифікатів якості продукції та міжнародної якості продукції та міжнародної організації стандартів;
- страховий ринок;
- ринок праці.

Для створення сприятливого інвестиційного клімату вкрай необхідно забезпечувати поступове підвищення міжнародного іміджу і рейтингу

України у класифікаціях міжнародних агентств. Сьогодні також назріла необхідність створення національного рейтингового агентства. Такий крок, на нашу думку, надасть можливість прозоро висвітлювати ситуацію в політичному та економічному житті держави, надаючи правдиву та об'єктивну інформацію потенційним інвесторам. Якнайшвидше покращення міжнародних рейтингів надасть можливість не тільки отримувати досить дешеві фінансові ресурси для фінансування перспективних напрямів державної політики, а й дасть змогу підвищити кредитні рейтинги вітчизняних суб'єктів господарювання. Тільки у такому випадку можна очікувати збільшення інвестицій у галузі вітчизняного господарства, що створить кумулятивний ефект для економіки всієї країни.

Крім того, напрями покращення інвестиційної привабливості країни, на нашу думку, доцільно було б доповнити такими діями, як:

- реалізація інвестиційних проектів за рахунок коштів державного, місцевого бюджету, а також іноземних інвестицій та кредитів;
- виконання заходів державних та регіональних цільових програм;
- розгляд інвестиційних проектів, в тому числі включення їх до бази даних;
- впровадження передового досвіду інших країн у сфері інвестиційної діяльності;
- реалізація заходів по залученню банків до фінансування проектів;
- впровадження заходів з розвитку інвестиційної інфраструктури – методичних семінарів, виставок, форумів, «круглих столів», презентацій інвестиційних проектів, зустрічей з інвесторами;
- створення центрів з проектного управління та бізнес-планування.

Варто відзначити, що для досягнення бажаних обсягів залучення інвестицій в економіку України, як за рахунок ресурсів зовнішніх, так і внутрішніх інвесторів, критично важливим є покращення інвестиційного клімату в країні. Пріоритетними заходами в цьому напрямі, повинні стати наступні:

– лібералізація та дерегуляція підприємницької активності в частині створення механізму моніторингу перешкод на різних етапах створення та ведення бізнесу; мінімізація частки держави у підприємствах (за винятком стратегічно важливих, зокрема військово-промислового комплексу) з метою забезпечення конкурентних засад розвитку вітчизняного ринку;

– завершення формування стабільного та передбачуваного нормативно-правового середовища, в рамках якого бізнес-структури функціонуватимуть за єдиними правилами, особливо що стосується захисту прав інвесторів, їхнього майна й усунення перешкод щодо репатріації вкладеного капіталу;

– лібералізація торгівлі та транскордонного руху іноземного капіталу з метою забезпечення вільного переміщення товарів, послуг та грошових потоків між Україною та країнами Європи в рамках імплементації Угоди про Асоціацію із ЄС;

– розвиток фінансового, зокрема фондового ринку, що має визначальне значення для потенційного інвестора та в цілому є підґрунтям для успішного залучення світових фінансових потоків та їх оптимального використання в цілях розвитку національної економіки;

– стимулювання інноваційної активності підприємств шляхом перегляду ставок податків, впровадження ефективної системи надання податкових пільг на умовах справедливого розподілу ресурсів й чітко прописаних процедур надання, зокрема для суб'єктів господарювання, що створюють високотехнологічні, конкурентоздатні продукти в рамках формування дієвої системи фінансового регулювання інноваційної діяльності в Україні;

– наукове обґрунтування й реалізація заходів щодо формування збалансованої системи інвестиційних стимулів розвитку й вкладення ресурсів у пріоритетні для держави галузі й стратегічно важливі сектори національної економіки;

- впровадження успішно імплементованих за кордоном, особливо у країнах ЄС, інструментів фінансового регулювання й стимулювання інвестиційної та інноваційної активності вітчизняними бізнес-структурами;
- реалізація заходів щодо зниження рівня політичних ризиків у країні в напрямі політичної стабілізації, зняття соціально-економічної напруги, зокрема за рахунок розв'язання військового конфлікту на сході України та відновлення безперебійного функціонування підприємств відповідних регіонів [25].

Водночас стратегічне значення має комплексна реалізація всіх окреслених заходів з метою унеможливлення виникнення будь-яких дисбалансів й збереження конкурентних засад функціонування економіки України. Отже, дієвість інвестиційної політики держави є визначальним чинником формування довіри інвесторів та позитивних інвестиційних очікувань щодо здатності вкладеного капіталу приносити стабільний дохід за мінімальних ризиків, що безпосередньо не пов'язані з ефективністю їх діяльності. Подальші дослідження в напрямку виявлення нових дієвих заходів, а також конкретизації запропонованих щодо формування сприятливого інвестиційного середовища для інвесторів є вкрай необхідними, оскільки покращення стану інвестиційного клімату та збалансована інвестиційна політика визначають успіх у здійсненні структурної перебудови економіки України, вирішенні нагальних соціальних, екологічних, інфраструктурних та інших проблем, результатом чого має бути підвищення якості життя громадян, що в підсумку дасть змогу сформувати імідж фінансово незалежної, економічно самодостатньої та інноваційно орієнтованої держави, адаптованої до сучасних геополітичних викликів й вимог європейського та світового ринків.

3.2. Шляхи поліпшення інвестиційного клімату України

Звичайно, відкриття доступу в країну зарубіжним інвесторам не може проходити стихійно. Тільки за умови вдалого використання цілої системи стимулів, обмежень і пільг можна домогтися оптимальної відповідності інтересів експортерів капіталу потребам країни, що приймає. Питання державної політики стосовно іноземних інвестицій доцільно розглядати в контексті проблеми створення відповідного інвестиційного клімату для іноземного інвестора [11]. Сукупність чинників, які складають інвестиційний клімат, слід розділити на дві основні групи: регуляторні та макроекономічні. Регуляторні чинники відображають вплив на інвестицію з боку органів державної влади різного рівня у вигляді вимог щодо реєстрації, оподаткування, ліцензування, сертифікації підприємницької діяльності тощо. Очевидно, що цей вплив може бути швидко та досить радикально змінений внаслідок прийняття певних рішень адміністративного характеру. Значною мірою це стосується навіть корупції хоча, як явище, подолати її одночасно неможливо. Макроекономічні чинники відображають значно глибші залежності та стосуються характеристик макроекономічного (а також інституційного) середовища, в якому розгортається інвестиція – динаміки грошово-кредитної сфери, стану внутрішнього ринку, рівня ресурсної забезпеченості тощо. Вплив з боку цього середовища є неперсоніфікованим та обумовлений дією об'єктивних ринкових законів, а відтак є довгостроковим та практично не підлягає врегулюванню, а отже – просто враховується в процесі розробки інвестиційного проекту. Надання інвестору певних пільг чи преференцій може тимчасово перевести проблему на регуляторний рівень. Проте у цьому разі ефективність реалізації інвестиції стає цілком залежною від адміністративних рішень органів державної влади [9].

Оцінка інвестиційного клімату країни за міжнародними стандартами пов'язана з використанням таких критеріїв, як політична і соціальна

стабільність, динамізм економічного зростання, ступінь лібералізації зовнішньоекономічної сфери, наявність розвиненої промислової інфраструктури, банківської системи і системи телекомунікацій, наявність ринку відносно дешевої кваліфікованої робочої сили. Ключовими складовими при розробці стратегії активізації залучення іноземного та національного капіталу в інвестиційний комплекс країни і регіону є:

- поліпшення позицій держави в рейтингах міжнародних агентств, що оцінюють інвестиційну привабливість, особливо в країнах - потенційних інвесторах;
- формування концепції зростання інвестиційної привабливості країни і регіону;
- розробка системи макроекономічних критеріїв-індикаторів (на рівні країни і регіону) і визначення їх нормативних кордонів, в межах яких інвестиції забезпечують оптимальний економічний розвиток і сприяють збереженню стабільності соціально-економічної системи;
- розробка моделі оптимального функціонування інвестиційного комплексу країни і регіону.

Серед провідних світових агентств по оцінці становища країн на світовому інвестиційному ринку можна виділити:

- британський журнал «Euromoney» (рейтинг платоспроможності),
- американське аналітичне агентство PRS Group (ризик країни),
- аналітичний підрозділ «The Wall Street Journal» (ступінь економічної свободи),
- компанію «Price WaterHouse Coopers» (Opacity Index, «непрозорість економіки»),
- World Economic Forum (глобальна конкурентоспроможність),
- Moody's та Standars and Poor's (ризик платоспроможності та конвертованості),
- Transparency International (індекс корумпованості) та ін. [13].

Для аналізу інвестиційної привабливості світові інвестиційні агентства використовують різні методи і моделі. Наприклад, модель Political System Stability Index (PSSI; Ecological Approach), вперше описана Д. Генделем, Г. Вестом і Р. Мідоу, вимірює серію дискретних компонентів політичного та соціального середовища (таких, як кількість заколотів, етнолінгвістична фрагментація, ефективність законодавства та ін.). Друга модель, так званий «екологічний» підхід Кнудсена (Knudsen's Ecological Approach), вперше висловлена Т. Гурріа, заснована на припущенні про те, що високий рівень національної психологічної напруги буде існувати там, де існує розрив між очікуваннями людей та їх добробутом (динамічні концепції). Взаємодіючи з видимим іноземним сектором, такий стан може привести до інтервенції або експропріації в першу чергу іноземних фірм. Наступну групу складають експертні оцінки, як результат багатоступеневого консультативного процесу, найчастіше заснованого на економетричних даних. За результатами опитування, країни ранжуються з урахуванням певних критеріїв. Складання рейтингів включає кілька етапів: вибір змінних (наприклад, політична стабільність, ступінь економічного зростання, ступінь інфляції, рівень націоналізації та ін.), визначення ваги кожної змінної, обробка показників (наприклад, за методом Delphi з використанням експертної шкали), виведення сумарного індексу (наприклад, 28 теоретично в межах від 0 до 100, мінімальний індекс означає максимальний ризик / максимальний потенціал, і навпаки) [14].

Порівняльні рейтингові системи, що використовують схожі методології, розробляються консалтинговими фірмами Frost & Sullivan (the World Political Risk Forecast), Business International and Data Resources Inc. (Policon). У країнових фінансово-орієнтованих рейтингах для характеристики загальних економічних і політичних тенденцій, таких як ступінь національного контролю над ключовими секторами економіки, політична нестабільність, міжнародний статус країни, зміни в торговому балансі уряду і фірм, застосовуються цілі групи змінних. Кількісні параметри

використовуваних індикаторів зазвичай комбінуються з думками експертів і формують складну динамічну модель, що дозволяє прогнозувати розвиток національної і світової економіки. Перевага індикаторів полягає в їх об'єктивності і в більшості випадків в вимірюваності, що дозволяє швидко створювати точні звіти про події. Суттєвою проблемою індикаторів є статичність рейтингів, так як вони розглядають минулі події і умови, які можуть не мати ніякого зв'язку з майбутнім. Кількість і склад чинників, що визначають інвестиційний клімат, різняться для кожного рейтингу, і їх вибір обумовлений специфікою вимірюваного показника і професійними інтересами розробників і користувачів. Так, наприклад, при оцінці ризику країни за рейтингом Composite ICRG Risk Rating більше половини з 100% припадає на частку політичного ризику. Особливістю індексу непрозорості аудиторсько-консалтингової компанії Price Water House Coopers є облік якості національних бухгалтерських та управлінських стандартів. Прикладом аналізу інвестиційної привабливості, заснованого на кількісних критеріях, є індекс економічної свободи. Експертні оцінки (результати опитувань і досліджень) покладені в основу індексу корумпованості Transparency International Corruption Perceptions Index, комбінований підхід застосовується при обчисленні індексу країнового ризику компанією PRS Group. 29 Аналіз методик, використовуваних вищезазначеними агентствами, дозволяє виявити загальні фактори-детермінанти інвестиційного клімату в країні, які можуть бути використані в якості базисних для аналізу можливостей інвестування. Вони дозволяють дати комплексну і різнобічну оцінку аспектів ризику і привабливості вкладення капіталу і не включають критерії, які використовуються виключно в рамках одного рейтингу для характеристики будь-яких специфічних умов

Активна участь в міжнародних економічних відносинах надає країнам потенційні можливості для поліпшення внутрішньо-економічної ситуації в національному господарстві і посилення ролі країни у світовій спільноті. Про це свідчить, наприклад, досвід Китаю або Мексики, успіх яких на шляху

підвищення темпів економічного зростання багато в чому був пов'язаний із залученням значних обсягів прямих іноземних інвестицій, які використовувалися як засіб поліпшення загальної інвестиційної ситуації в країні, отримання нових технологій, нарощування експортного потенціалу, тобто пом'якшення або виправлення «слабких сторін» національних економік, властивих країнам, що розвиваються, і країнам з перехідною економікою. Успіх ряду країн в залученні і використанні прямих іноземних інвестицій і загальна активізація інвестиційних процесів в кінці ХХ ст. привели до підвищення інтересу до цієї проблеми з боку вчених і практиків. Особливе місце в цих дослідженнях стала займати державна політика регулювання потоків прямих іноземних інвестицій (ПІІ), а саме способи поліпшення інвестиційного клімату в країні як засобу збільшення припливу ПІІ в національну економіку. У багатьох країнах дані дослідження, включаючи і узагальнення досвіду країн-лідерів у залученні іноземних інвестицій, були покладені в основу змін у державному регулюванні ПІІ. Механізм залучення іноземних інвестицій передбачає, в першу чергу, формування сприятливої законодавчої бази країни, тому що без конкретно закріплених у правових актах відносин для іноземного інвестора існують високі ризики для інвестування, він не може бути повністю впевнений не лише в отриманні прибутку, але й у повному поверненні вкладених коштів [27]. Залежно від потенціалу країни і її зацікавленості в певних типах, обсяги та структуру ПІІ може бути сформована певна конфігурація глобального механізму регулювання (за участю держави), яка створить можливість потенційним інвесторам реалізувати їх власні мотиви саме в даному регіоні. Варто відзначити, що Україна приваблива у видобувних галузях промисловості, зокрема для ринкових – у виробництві продуктів харчування і напоїв, тютюнової промисловості та телекомунікації, для затратно-орієнтованих – в автомобільній промисловості, але їх стримують: недосконале і постійно мінливе податкове законодавство, проблема забезпечення прав власників і кредиторів, нестійкість макроекономічної

ситуації, нерозвинений банківський сектор, низький життєвий рівень населення, монополізація ресурсів великими українськими компаніями, нерозвинена практика індивідуальної роботи з перспективними потенційними фірмами-інвесторами, неучасть в ряді ключових міжнародних угодах, що регулюють окремі аспекти взаємин учасників процесу прямого іноземного інвестування [6, с. 39]. Комплексна стратегія переслідує все три основні мотиви ТНК в розміщенні (ресурси, ефективність, ринки), в той час як в рамках простої стратегії, як правило, вони реалізовувалися окремо. Подібна комбінація все більш розмиває кордони між детермінантами ПШ, роблячи практично неможливим виділення найбільш важливих з них. Володіння або задоволення однієї з економічних детермінант стає недостатньою для країни на шляху залучення ПШ. Успішно боротися за ПШ країна може, тільки запропонувавши адекватне поєднання основних локальних детермінант, що найбільшою мірою буде відповідати інтересам посилення корпоративної конкурентоспроможності потенційного інвестора [35].

Отже, на основі результатів проведеного дослідження можна сформулювати такі орієнтири політики залучення іноземного капіталу, дотримання яких забезпечило б підвищення ефективності їх використання як інструмента розв'язання проблеми бідності у країнах, що розвиваються: створення конкурентного середовища з дотриманням принципу національного режиму з метою попередження витіснення місцевих виробників великими іноземними капіталовкладниками (ТНК), що має супроводжуватися активізацією боротьби з проявами гри концентрованих інтересів у сфері інвестування; стимулювання приходу на ринок країни новітніх технологій, що супроводжують залучення іноземного капіталу в інноваційне виробництво з використанням місцевого людського капіталу та / або забезпечення умов для підвищення якості останнього завдяки міжнародній технічній допомозі. Державі необхідно обмежити приплив іноземного капіталу у традиційні галузі економіки, натомість заохочуючи

прямими і непрямими методами використання іноземного капіталу для розвитку наукоємних секторів та створення інноваційно-інвестиційних кластерів; врахування у державній регіональній політиці потреб не лише країни в цілому, а й кожного конкретного регіону в іноземних інвестиціях. Залучення іноземного капіталу не буде сконцентроване лише в одному або кількох мегаполісах, а допомагатимуть реалізації проектів на периферії, передусім у депресивних районах. У цьому контексті актуалізується питання регіонального брендингу та диверсифікації напрямів політики подолання бідності; розробка і впровадження ефективних механізмів нівелювання наслідків глобальної фінансової нестабільності з метою попередження втечі капіталу в періоди загострення кризових явищ у світовій економіці і зменшення негативного тиску на платіжний баланс країни. Глобальний механізм регулювання міжнародних інвестиційних процесів формується у відповідь на необхідність приведення до спільного знаменника рамкових умов, в яких можуть бути реалізовані одночасно і мотиви країни-реципієнта і мотиви іноземного інвестора.

На нашу думку, необхідно запозичувати найкращий світовий досвід і практики зміцнення інноваційного потенціалу та удосконалювати для цього інвестиційний клімат через конструктивну співпрацю з міжнародними партнерами та організаціями. Формування іміджу України як надійного і відповідального партнера є важливою складовою стратегії залучення надходження іноземних інвестицій до України. Для цього, вважаємо, потрібна співпраця України зі МВФ, що є важливим сигналом для інших міжнародних фінансових організацій та приватних інвесторів, а також використання нових можливостей, передбачених новою Зовнішньою інвестиційною програмою ЄС. У цьому напрямі доцільним буде: - налагодження конструктивного діалогу з партнерами по політиці Східного партнерства (Грузією, Молдовою) з метою координації дій та вироблення спільної позиції щодо участі в ініціативах у рамках новоствореного Європейського фонду сталого розвитку [64]; - розширення системи

комунікації з ЄС щодо інформування про інвестиційні проекти в Україні, які відповідають основним пріоритетам діяльності Європейського фонду сталого розвитку – сприятимуть створенню робочих місць та сприятимуть сталому розвитку, а також створених «інвестиційних вікон» [65]; - розроблення, державою спільно із зацікавленими сторонами, програм навчальних тренінгів, семінарів для компаній приватного сектору економіки, передусім МСП, щодо підготовки інвестиційних пропозицій, комунікації з потенційними інвесторами з метою підвищення якості інвестиційних проектів, які подаються на розгляд міжнародних інвесторів. Крім того, на нашу думку, актуальною є участь України у взаємовигідних регіональних проектах. Наприклад, дедалі більшої політичної та фінансово-економічної ваги набуває стратегічна ініціатива Китаю «Один пояс, один шлях» (економічний пояс Нового Шовкового шляху). З моменту оголошення цієї ініціативи 56 % всіх закордонних китайських інвестицій були спрямовані саме в країни які беруть участь у проекті. Китай створив Фонд розвитку Шовкового шляху з капіталом у \$40 млрд. Створений також за ініціативою КНР Азіатський банк інфраструктурних інвестицій із капіталом у \$50 млрд (з перспективою збільшення до \$100 млрд) поступово перетворюється на ключову інституцію, яка інвестує в проекти на Шовковому шляху. Китай неодноразово декларував своє сприйняття України як «важливої країни в Європі» та наголошував на важливості приєднання України до Нового Шовкового шляху. Відкриває великі можливості для України і поглибленні партнерських відносин із впливовим регіональним азіатським об'єднанням «Асоціація держав Південно-Східної Азії» (АСЕАН). АСЕАН є ключовою регіональною організацією, до якої входять 10 країн із населенням понад 600 млн осіб та сукупним ВВП близько 2,3 трлн дол. США. Нині АСЕАН значною мірою впливає на світові політичні та фінансово-економічні процеси. Активне залучення України до діяльності АСЕАН дасть змогу залучити вітчизняні підприємства до реалізації інноваційних проектів у рамках формування «Спільноти АСЕАН» [23]. Пріоритетний характер для

посилення інноваційного розвитку України має розвиток співпраці з Японією як однією з найпотужніших світових економік зі значним технологічним та інвестиційним потенціалом. У рамках інвестиційних відносин України та Японії актуальним завданням для нашої країни є комплексний розвиток відносин, що включає активну економічну співпрацю з наданням переваги залученню інвестицій і технологій в економіку України. Значні перспективи має співробітництво в стратегічних галузях: енергетичній, сільськогосподарській, транспортній. Надзвичайно цінним є досвід Японії в питаннях енергетичної безпеки та реформування енергетичної галузі України через впровадження японських інноваційних технологій. Перспективними напрямками співпраці з японськими компаніями залишаються впровадження в Україні сучасних енергозберігальних та «екологічно-дружніх» технологій у різних секторах економіки – енергетика, промисловість, муніципальний сектор.

Таким чином, суттєві зміни світового політичного ландшафту та завдання залучення додаткових інвестицій для економічного розвитку України вимагають додаткових зусиль щодо участі України у взаємовигідних регіональних проектах. Україна не може залишатися осторонь головних світових процесів, до яких входять дедалі більше країн світу. Однією з умов подальшого трансформаційного розвитку економіки України є пошук нових шляхів залучення інвестиційного капіталу для забезпечення перспективного розвитку економіки України. Інвестиційний клімат країни являється індикатором, що свідчить про успіх економічної політики як на макро-, так і на мікрорівнях. Тому існує стандартний мінімум вимог, виконання яких дозволяє визначити інвестиційний потенціал як сприятливий: стабільна загальноекономічна і політична ситуація; законодавча база; наявність розвиненої інфраструктури, покликаної забезпечити ефективний інвестиційний процес.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Важливим впливом на ефективність інвестиційної діяльності країни є її державна політика щодо залучення іноземних та внутрішніх інвестицій, участь країни в системі міжнародних угод та традиції її дотримання, ступінь та методи втручання держави в економіку тощо. Однак важливим є також геополітичне положення країни, її природно-ресурсний потенціал, чисельність населення та інші фактори. Виходячи з дослідження, слід зазначити, що зростання іноземних інвестицій призводить до зростання економіки країни-реципієнта, тому для поживлення інвестицій в країні важливо враховувати всі внутрішні та зовнішні фактори, які разом утворюють інвестиції країни навколишнє середовище і прямо чи опосередковано впливають на готовність іноземних інвесторів інвестувати в нього.

Отже, в аналізованих зарубіжних країнах, як і в Україні, на державну інвестиційну політику великий вплив здійснюють інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом у світі. Це є схожою ознакою в регулюванні інвестиційної діяльності в Україні і в зарубіжних країнах. Останні світові тенденції свідчать, що більшість країн, що розвиваються, тяжіють до лібералізації інвестиційного клімату для внутрішніх інвесторів та запровадження протекціоністських заходів для зовнішніх у тих галузях, що безпосередньо впливають на економічну безпеку держави.

Визначено, що прямі іноземні інвестиції – це один із основних стратегічних бізнес-інструментів інвестиційної діяльності іноземного інвестора, використання якого набуває різноманітних форм довгострокового вкладення капіталу для досягнення безпосереднього управлінського контролю у системі менеджменту об'єкта інвестування в країні-реципієнті з метою забезпечення розширення і стійкого розвитку бізнесу іноземного інвестора та успішної реалізації двосторонніх економічних та інших

очікуваних інтересів (інноваційного, соціального, екологічного тощо) у довгостроковій перспективі.

У 2016-2020 рр. основними регіонами за рівнем припливу ПІ на душу населення в економіку регіонів є такі: м. Київ, Дніпропетровська, Київська, Полтавська, Івано-Франківська області. Також протягом 2016-2020 років ми спостерігаємо збільшення прямих іноземних інвестицій в економіку України на наступні види економічної діяльності: сільське, лісове та рибне господарство на 39,9 млн. дол. США або 7,95%; промисловості на 1702,3 млн. дол. США або 17,21%; оптова та роздрібна торгівля на 415,1 млн. дол. США, або 7,91%; перевезення 0,4 млн. дол. США або 0,04%, операції з нерухомістю на 613,6 млн. дол. США або 15,81%.

Дієвість інвестиційної політики держави є визначальним чинником формування довіри інвесторів та позитивних інвестиційних очікувань щодо здатності вкладеного капіталу приносити стабільний дохід за мінімальних ризиків, що безпосередньо не пов'язані з ефективністю їх діяльності. Подальші дослідження в напрямку виявлення нових дієвих заходів, а також конкретизації запропонованих щодо формування сприятливого інвестиційного середовища для інвесторів є вкрай необхідними, оскільки покращення стану інвестиційного клімату та збалансована інвестиційна політика визначають успіх у здійсненні структурної перебудови економіки України, вирішенні нагальних соціальних, екологічних, інфраструктурних та інших проблем, результатом чого має бути підвищення якості життя громадян, що в підсумку дасть змогу сформувати імідж фінансово незалежної, економічно самодостатньої та інноваційно орієнтованої держави, адаптованої до сучасних геополітичних викликів й вимог європейського та світового ринків.

Важливим на сучасному етапі є завдання залучення додаткових інвестицій для економічного розвитку України, що вимагає додаткових зусиль щодо участі України у взаємовигідних регіональних проектах. Україна не може залишатися осторонь головних світових процесів, до яких

входять дедалі більше країн світу. Однією з умов подальшого трансформаційного розвитку економіки України є пошук нових шляхів залучення інвестиційного капіталу для забезпечення перспективного розвитку економіки України. Інвестиційний клімат країни являється індикатором, що свідчить про успіх економічної політики як на макро-, так і на мікрорівнях. Тому існує стандартний мінімум вимог, виконання яких дозволяє визначити інвестиційний потенціал як сприятливий: стабільна загальноекономічна і політична ситуація; законодавча база; наявність розвиненої інфраструктури, покликаної забезпечити ефективний інвестиційний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бирка М. Розвиток системи залучення прямих іноземних інвестицій на підприємства / М. Бирка. Львів, 2016. – 231 с.
2. Гамалій В. Ф. Визначення інвестиційної привабливості регіонів України за допомогою трендових моделей / В. Ф. Гамалій // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. – 2012. – Вип. 22(2). – С. 14–18.
3. Гасанов С. С., Кудряшов В. П., Балакін Р. Л. Наднаціональні фіскальні правила та координація бюджетної політики в Європейському Союзі. *Фінанси України*. 2019. № 3. С. 37–55.
4. Дискіна А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України / А. Дискіна // III Міжнародна науково-практична конференція «Формування потенціалу економічного розвитку промислових підприємств». Секція 2. Теорія і практика формування інноваційно-інвестиційного потенціалу промислових підприємств. 2017. С. 30-31.
5. Затонацька Т. Г. Світовий досвід формування інвестиційної політики та механізмів її реалізації / Т. Г. Затонацька // Вісн. Київ. нац.ун-ту імені Тараса Шевченка. — Серія: Економіка. — 2014. — Вип. 8. — С. 6–10.
6. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://me.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=36525
7. Колінець Л. Б. Аспекти антикризової політики Європейського Союзу. *Sciences of Europe*. 2017. № 13. С. 32–37.
8. Кучер Г. В. Державні фінансові ресурси: монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 608с.
9. Кучер Г. В. Міжнародні фінансово-кредитні інституції у фінансуванні суспільного розвитку України. *Економічний вісник університету*. 2017. № 35 (1). С. 221–230.
10. Кучер Г. В. Трансформація ролі держави як джерела фінансування

суспільного розвитку в умовах глобалізації. *Економіка та держава*. 2017. № 8. С. 27–31.

11. Кучерова І.М. Оподаткування доходів підприємств у постсоціалістичних країнах–кандидатах на вступ до ЄС. *Ефективна економіка*. 2011. №3. URL : <http://www.economy.nayka.com.ua>.

12. Кучерова І.М. Фіскальне регулювання діяльності транснаціональних корпорацій: монографія. Київ : ЦУЛ, 2016. 192 с.

13. Лендел О. Теоретико-методичні аспекти здійснення інвестиційної діяльності в сучасних економічних умовах / О. Лендел // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 18. – С. 83–87.

14. Ліфанова М. І. Перспективи розвитку нових міжнародних фінансових центрів. *Економіка і управління*. 2018. № 2. С. 25–30.

15. Максименко А.В. Світовий досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського університету. Економіка*. Ужгород, 2016. № 2 (48). С. 31 – 35.

16. Мерзляк А. В. Іноземні інвестиції в контексті інтеграції України до ЄС / А. В. Мерзляк // *Економіка України*. – 2003. – № 7. – С. 84-89

17. Національний банк України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.

18. офіційний сайт International Monetary fund. The Balance of Payments

19. Петровська С. А. Оцінки інвестиційної привабливості регіону: порівняльний пофакторний аналіз / С. А. Петровська // *Mechanism of Economic Regulation*. – 2012. – № 2. – С. 90-97.

20. Підхомний О. М. Управління інвестиційними процесами на фінансових ринках: навч. посіб. / О. М. Підхомний. К.: Кондор, 2009. – 184 с

21. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.96 р.

22. Руденко В. В. Зарубіжний досвід формування та реалізації інвестиційної політики держави / В. В. Руденко // *Облік і фінанси*. – 2014. – №1. – С. 96-102

23. сектору / Н. Л. Шлафман. Херсон : ХНТУ, ІПРЕЕД НАН України, 2010. – 284 с.
24. Туріянська М. М. Інвестиційний клімат: підходи до моделювання /М. М. Туріянська // Наукові праці ДонНТУ. – 2004. – Вип. 76. – С. 103–111.
25. фонду (МВФ)
26. Чуницька І. І., Макаренко О. Я. Іноземні інвестиції в економіку України: сучасний стан та шляхи покращення інвестиційного клімату / І. І. Чуницька, О. Я. Макаренко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2019. – № 1. – С. 246-262.
27. Чуницька І. І., Макаренко О. Я. Іноземні інвестиції в економіку України: сучасний стан та шляхи покращення інвестиційного клімату / І. І. Чуницька, О. Я. Макаренко // Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. – 2019. – № 1. – С. 246-262.
28. Чуницька І. І., Морозова І. В. Інвестиційний клімат України: сутність, проблеми та шляхи їх вирішення / І. І. Чуницька, І. В. Морозова // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Випуск 3 (14). – С. 111-117.
29. Ярошевська О. В. Рейтингові агентства на фондовому ринку: світовий досвід та вітчизняна практика. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2017. № 25 (2). С. 161–164.
30. Ahundjanov, B. B., Akhundjanov, S. B., & Okhunjanov, B. B. (2020). Information search and financial markets under COVID–19. *Entropy*, 22(7), 791.
31. Albulescu, C. T. (2021). COVID–19 and the United States financial markets' volatility. *Finance Research Letters*, 38, 101699.
32. Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) / The World Bank. Available at: <https:// data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD> (accessed: 05 March 2019).
33. Holenishcheva Ye. Yu. (2016), –Features of the formation and implementation of state investment policy in different countries of the world||,

Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvilnoho zakhystu Ukrainy. Derzhavne upravlinnia, vol. 1, p. 115– 122.

34. <http://ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби статистики України
35. <http://www.ey.com/gl/en/newsroom/news-releases/news-ey-reports-strongglobal-revenuegrowth-in-2020> – офіційний сайт Ernst&Young Integrated Annual Report
36. <https://data.imf.org/?sk=7A51304B-6426-40C0-83DD-CA473CA1FD52> –
37. <https://home.kpmg.com/xx/en/home/about/performance.html> – офіційний сайт
38. <https://unctad.org> – офіційний сайт ЮНКТАД
39. <https://unctad.org/topic/investment/world-investment-report> – офіційний сайт
40. <https://www.imf.org/ru/Home> – офіційний сайт Міжнародного валютного
41. <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> – офіційний сайт Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР)
42. <https://www.wto.org> – офіційний сайт Світової організації торгівлі (СОТ)
43. Investment Policy Monitor. Available at: <https://investmentpolicyhubold.unctad.org/Publications/Details/1192> (accessed: 20 April 2019)
44. Iwona Maciejczyk-Bujnowicz. International investment position of European countries – chosen aspects. FOLIA OECONOMICA. 2016. № 6(326). pp. 81-97. KPMG International Annual Review 2019-2020
45. Novoselova L. V. (2016), –About the implementation of the investment component of the strategy of economic growth in the PRC, Rossiyskiy ekonomicheskii zhurnal, vol. 4, p. 63–72.

46. Sobański K. Valuation Effect as a Determinant of the International Investment Position in Central and Eastern European Economies. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*. 2015. 10(3), pp. 151-164.
47. Unctad World Investment Report 2011: Non-Equity Modes of International Production and Development [Electronic source]. – UNCTAD. – 2011. – 251 p. – Access mode to a resource: <http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2011-Full-en.pdf>.

ДОДАТКИ

Таблиця. 1 Основні методичні підходи до оцінки ефективності функціонування інвестиційної діяльності

Критерії оцінки		
Мікрорівень		
О. Носова	А. Іванов	Агентство з питань запобігання банкрутства підприємства
1) оборотність активів; 2) прибутковість капіталу; 3) фінансова стійкість; 4) ліквідність активів	1) аналіз економічної спроможності емітента цінних паперів; 2) оцінка ризику і дохідності акцій у ринковому обороті.	1) оцінка майнового стану; 2) оцінка фінансової стійкості (платоспроможності); 3) оцінка ліквідності активів; 4) оцінка ділової активності; 5) ринкова активність.
Мезорівень		
Т.В. Уманець	С.П. Сонько	І.О. Бланк
1) виробничий потенціал; 2) фінансовий потенціал; 3) інвестиційний потенціал; 4) інфраструктура ринку, комунікаційна, комерційна; 5) трудовий, освітній потенціал; 6) податкова система	1) кількість приватизованих підприємств; 2) кредиторська заборгованість; 3) доходи місцевих бюджетів; 4) валові інвестиції у підприємства всіх форм власності; 5) обсяг промислової продукції та інші	1) рівень загальноекономічного розвитку регіону; 2) рівень розвитку інвестиційної інфраструктури регіону; 3) демографічна характеристика регіону; 4) рівень розвитку ринкових відносин і комерційної інфраструктури регіону; 5) рівень криміногенних, екологічних та інших ризиків
Макрорівень		
Г.К. Прибіткова	І.О. Бланк	Г.О. Пухтаєвич
1) виробничий потенціал галузі; 2) фінансовий результат діяльності підприємств галузі; 3) інвестиційна активність підприємств галузі; 4) трудовий потенціал підприємств галузі	1) роль галузі в економіці країни; 2) перспективність і ефективність розвитку галузі; 3) рівень державної підтримки галузі; 4) визначення специфіки ринку	1) прибутковість галузі (прибутковість активів, власного капіталу підприємств галузі, реалізованої продукції); 2) перспективність розвитку галузі (вагомість галузі в економіці країни, кількість зайнятих у галузі, забезпеченість перспектив зростання власними фінансовими ресурсами, ступінь державної підтримки розвитку галузі, розвиток науково-технічної та сировинної бази галузі); 3) інвестиційні ризики (рівень конкуренції в галузі, рівень інфляційної стійкості продукції галузі, соціальна напруга галузі).
Мегарівень		
Standard & Poors Rating Services	World Bank Group	Moody's Investors Service
1) прозорість і відкритість інформації; 2) бюджетування; 3) довгострокове планування капіталовкладень і фінансове планування; 4) управління доходами і витратами; 5) управління боргом; 6) управління грошовими засобами і ліквідністю; 7) прозорість політикоуправлінської системи; 8) управління зовнішніми ризиками	1) ведення бізнесу; 2) будівництво; 3) доступ до електроенергії; 4) реєстрація власності; 5) отримання кредитів; 6) захист прав інвесторів; 7) оподаткування; 8) міжнародна торгівля; 9) виконання контрактів; 10) ступінь платоспроможності; 11) наймання робочої сили.	1) передісторія й історія емітента; 2) промисловість/секторна тенденція; 3) національна політичне і регулятивне середовище; 4) якість управління, досвід, послужний список, і ставлення до ризику; 5) структура управління; 6) основні операційні та конкурентні позиції; 7) корпоративна стратегія і філософія; 8) структура боргу; 9) фінансове становище і джерела ліквідності

Складено автором на основі Череп А. В. Інвестознавство: навч. посіб. / А. В. Череп. К.: Кондор, 2006. – 398 с.

Таблиця.2 Сутність поняття «інвестиційна діяльність» в підходах різних авторів

№ п/п	Автор, рік, вид наукової праці / поняття	Суть явища	Зміст явища	Результат явища
1	2	3	4	5
	Вакалюк В.А.	Прямі інвестиції визначають як категорію міжнародних інвестицій, здійснених резидентом в одній країні (прямим інвестором) з метою реалізації своєї довготривалої заінтересованості в підприємстві (реципієнту прямих інвестицій), яке є резидентом країни, відмінної від країни місцезнаходження прямого інвестора.	Являють собою довготермінове залучення інвесторів у фінансування основного капіталу з метою створення таких виробничих потужностей, які забезпечили б прибуткову реалізацію виготовлених товарів чи послуг.	Інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Ознакою прямих інвестиційної діяльності є те, що інвестору належить управлінський контроль над підприємствами
	Ванькович Л. Я.	Інвестиційна діяльність належать до об'єктивних економічних категорій, що відображають поглиблення інтернаціоналізації господарського життя. В основі інвестування перебуває сукупність відносин між економічними суб'єктами, розташованих по обидва боки кордону, з приводу реалізації економічних інтересів, які пов'язують їх та окремі національні господарства.	Операція отримання за кордоном фізичних активів, при якій поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на батьківщині.	Чистий приток інвестицій з метою придбання довготермінового впливу на управління підприємством (10% від акцій або паїв з правом голосу або кількох голосів), яке знаходиться у країні, відмінній від держави-інвестора.
	Нікітіна А. В	Уточнено визначення інвестиційної діяльності як економічної категорії, що характеризує систему економічних відносин, що виникають в процесі залучення майнових і інтелектуальних цінностей зарубіжної держави, юридичних і фізичних осіб і спрямовування їх на створення нових підприємств, реконструкцію і технічне переозброєння діючих, придбання нерухомості, акцій, облігацій та інших цінних паперів і активів.	Вони характеризуються не лише переміщення ресурсів, а й використанням прав контролю	Вид інвестицій, за якого інвестор-резидент однієї країни (країни-господаря) розміщує свої активи в межах іншої країни (країна-реципієнт) за умови отримання (збереження) контролю над цими активами
	Савіцька О. П., Бай Т. В.	Інвестиційна діяльність – це специфічний інститут економічної взаємодії між фірмою-виробником товарів (послуг) з однієї країни та їх споживачами (фірмами, домогосподарствами) з іншої.	Допускається також поступове нарощення обсягів прямих інвестицій задля отримання контрольного пакету акцій.	Термін, що описує операцію отримання за кордоном фізичних активів, за якої поточний контроль залишається у багатонаціональної компанії у неї на

				батьківщині. Тобто ключовим елементом прямих інвестиційної діяльності є контроль
Свірідова Н. Д	Інвестиційна діяльність – це економічна категорія розширеного відтворення, яка є основним інструментом формування мікро- та макроекономічних пропорцій і визначає темпи економічного росту.	Вони є неможливими без прямої участі інвестора у виборі об'єктів інвестування, що передбачає володіння точною інформацією про об'єкт інвестування та попередній досвід з механізмом інвестування	Інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається в інвестора.	
Сімків Л.С., Потьомкіна Н.Ю.	Інвестиційна діяльність – цінності, що вкладаються інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.	Вкладення капіталу, змотивоване збільшенням прибутку та економічним інтересом у довготривалій перспективі, що реалізується за допомогою такого інструмента, як контроль.	Елемент сукупних інвестицій і відповідно сукупного попиту, який бере участь у формуванні макроекономічної рівноваги у відкритій економіці.	
Хмелевський М.	Інвестиційна діяльність – цінності, що мають ринкову вартість, вкладені інвестором на території України у передбачених законом формах на тривалий термін з метою отримання прибутку (доходу) від їх використання у господарській діяльності, здійснюваній самим інвестором або іншими суб'єктами інвестиційної діяльності, а також права інвестора, що впливають з такого вкладення	Материнські і нематеринські капітали, що здійснені державою, компанією чи підприємцем в іншій підприємстві за кордоном з метою отримання підприємницького прибутку, за умови довготермінового економічного інтересу та наявності права брати участь в управлінських рішеннях.	Вкладення капіталу з метою придбання довготермінового економічного інтересу в країні, вкладення капіталу, що забезпечує контроль інвестора над об'єктом розміщення капіталу.	

Додаток В

Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України
упродовж 2016-2020 рр. (млн дол. США)

1	Обсяги на 1 січня				На 31 грудня 2020
	2017	2018	2019	2020	
Усього	32 122,5	31 230,3	31 606,4	32 905,1	35 809,6
Європа					
Австрія	1 152,6	1 099,9	1 038,8	1 150,0	1 249,4
Албанія	–	*	*	*	*
Андорра	*	–	–	*	*
Бельгія	96,8	99,3	103,9	104,7	104,8
Білорусь	32,3	32,9	33,6	33,8	59,2
Болгарія	32,1	38,4	39,9	42,9	47,8
Греція	41,8	44,3	43,0	46,6	50,1
Гібралтар	3,1	3,1	3,1	3,2	3,6
Гернісі	1,3	1,3	*	1,5	1,5
Данія	138,8	137,6	153,6	158,2	157,5
Джерсі	1,8	1,7	0,3	*	*
Естонія	243,3	222,1	235,0	239,0	248,2
Ірландія	72,9	42,8	48,4	39,7	41,6
Ісландія	11,4	11,1	9,0	10,7	12,6
Іспанія	56,1	59,0	63,5	61,5	60,2
Італія	216,4	196,7	201,6	242,4	249,3
Північна Македонія	0,6	0,6	0,3	*	*
Латвія	49,0	40,0	38,2	43,0	44,2
Литва	137,1	121,7	124,6	150,0	183,3
Ліхтенштейн	50,4	49,2	40,1	48,2	51,1
Люксембург	363,9	660,1	515,8	484,9	555,8
Мальта	46,0	56,9	59,3	50,6	61,0
Республіка Молдова	19,1	16,9	10,1	10,3	11,5
Монако	42,5	52,7	52,3	43,5	43,5
Нідерланди	6 090,3	6 028,4	6 395,0	7 118,7	8 301,4
Німеччина	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 701,4	1 843,1
Норвегія	4,9	6,3	7,2	8,1	9,7
Острів Мен	11,1	13,2	8,4	8,9	10,1
Польща	679,4	509,1	571,3	631,7	693,7
Португалія	5,5	3,2	4,3	4,5	4,6
Російська Федерація	343,8	813,6	797,2	597,8	783,3
Румунія	20,2	19,3	20,1	24,8	24,4
Сербія	32,3	30,7	34,6	33,7	33,2
Словацьчина	72,2	71,1	74,9	66,5	69,1
Словенія	19,5	18,7	20,1	21,6	20,9
Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії	1 785,2	1 947,0	1 944,4	2 131,2	2 060,6
Угорщина	333,7	498,1	511,1	565,1	380,7
Фінляндія	89,8	110,2	131,0	142,0	142,7
Франція	1 299,1	615,6	723,4	744,4	845,5
Хорватія	1,4	1,6	1,3	1,4	2,3
Чехія	106,2	106,3	115,8	116,2	115,1
Чорногорія	*	*	*	0,1	0,1
Швейцарія	1 391,0	1 436,9	1 515,9	1 552,1	1 714,5
Швеція	334,0	328,8	351,2	344,9	363,2

Продовження додатку В

1	2	3	4	5	6
Азія					
Азербайджан	189,4	216,3	210,2	216,2	241,2
Афганістан	–	–	–	*	*
Бангладеш	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3
Бахрейн	–	–	*	–	–
Британська Територія в Індійському Океані	44,8	39,7	38,8	39,3	42,7
В'єтнам	3,4	3,0	2,1	4,2	6,1
Вірменія	4,6	4,2	4,5	4,7	4,9
Гонконг, Особливий адміністративний район Китаю	9,3	10,0	31,5	63,9	58,9
Грузія	4,6	2,9	2,5	3,6	3,7
Ізраїль	33,6	46,8	52,2	53,2	39,3
Індія	22,0	21,8	22,4	26,3	28,1
Індонезія	*	*	*	*	*
Ірак	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Іран (Ісламська Республіка)	2,5	2,5	2,8	2,8	2,8
Йорданія	3,7	3,6	2,6	3,6	3,7
Казахстан	74,5	74,5	40,6	32,5	35,6
Катар	*	*	–	*	*
Киргізістан	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Китай	18,6	16,6	17,8	34,1	40,0
Кіпр	9 894,8	8 785,5	8 932,7	9 544,5	10 368,9
Корейська Народно- Демократична Республіка	–	–	*	*	*
Республіка Корея	161,2	198,8	198,8	201,9	202,0
Кувейт	*	*	*	0,2	0,2
Ліван	25,3	23,8	22,3	22,8	22,7
Малайзія	*	*	–	–	–
Монголія	*	*	*	*	*
Непал	*	*	*	*	*
Об'єднані Арабські Емірати	41,1	35,5	42,0	44,3	46,3
Пакистан	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Держава Палестина	*	*	*	*	*
Саудівська Аравія	1,8	1,9	2,4	3,0	3,0
Сирійська Арабська Республіка	7,9	7,5	5,4	2,1	1,5
Сингапур	131,3	258,4	276,3	276,8	305,4
Таджикистан	*	0,1	*	0,1	0,1
Таїланд	*	*	*	0,1	0,1
Тайвань, Провінція Китаю	*	*	*	*	*
Туреччина	192,7	280,6	319,0	315,3	324,2
Туркменістан	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Узбекистан	1,3	14,2	0,9	0,9	0,8
Шри-Ланка	0,7	0,7	*	0,5	0,5
Японія	133,1	130,4	144,0	139,2	139,9
Африка					
Алжир	–	–	*	*	*
Гвінея	*	*	*	*	*
Єгипет	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2
Демократична Республіка Конго	*	*	*	*	*

